61473

BURSA HANLAR BÖLGESİ ÇARŞIBAŞI KENTSELTASARIM PROJE YARIŞMASI

PROJE RAPORU

61473

KURAMSAL YAKLAŞIM

Kimlik, Algı, Bellek, Bağlılık Kavramları

Kent kimliği "Bir kentin diğer kentlerden farklılaşarak okunabilmesini ya da kentliler için anlamlanmasını sağlayan özellikler bütünüdür" (Lynch, 1983). Kentlerin farklılaşmasını sağlayan özellikler ise kentin özgünlüğü meselesini gündeme getirmektedir. Bir kentin özgünlüğünün ve onu özgün yapan değerlerin bütüncül olarak korunması, kentsel kimlik açısından gerçekleştirilmesi gereken öncelikli hedeftir. Kente kimliğini kazandıran ayırt edici, özgün değerlerin köhnemesi, aşınması veya kaybı şeklinde gerçekleşen kimliğin yok olma tehdidi Türkiye gibi kentleri hızlı bir şekilde gelişen ülkeler için önemli bir sorun niteliğindedir.

"Kentsel kimliği oluşturan temel özellikler; mekânı meydana getiren fiziki yapı, barındırdığı işlevler ve kentlilerin oluşturduğu anlamlardır" (Relph, 1976) Bu üç temel özellik üstünlük anlamında kent kimliğinde yarışmayan aksine birbirini tamamlayıcı özelliklerdir. Kentlerde önemli olan bu üç özelliğin birbiri ile algısal veya bilişsel olarak nasıl alakalı olduğudur. "Mekânın ya da bir alanın kimliği, çevresel etkenlerle birlikte ortaya çıkan dokusuna, biçimine bağlı olan olgudur" (Norberg-Schulz, 1979). Bu etmenler bir araya geldiği zaman yere ait karakteristik çevreyi oluşturur.

Kimliği oluşturan önemli bir unsur kentsel imajlardır. Kentsel imaj, kentin kişilerde bıraktığı duyusal ve düşünsel etkilerdir ve bu etkiler kentsel kimliğin tanımlanmasını sağlayan etmenlerdendir (Erenoğlu, 1998). Algılamada görsel anlamda ağırlık gösteren kentsel imaj kentlilerin çevreyi nasıl tanımladığıyla ilişkilidir. Bu anlamda kimlik, toplum tarafından oluşturulan ve gerçeğe dayanan kentin değerlerinden ve karakteristik özelliklerinden oluşur. Kimliğin bir süreç olduğundan bahsedersek, kimlik üretilemez ve herhangi bir amaçla yapılan bir şey olamaz. (Correa, 1983).

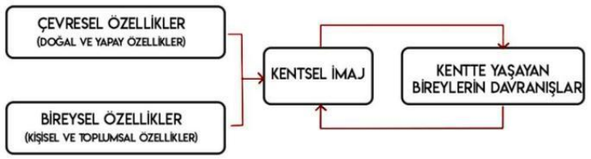

Hayden kentsel belleği, "Yerleşim belleği insanın, kültürel peyzajla iç içe yapılı ve doğal çevrelerle bağlantı kurma yeteneğini kapsar" şeklinde ifade etmektedir (Hayden,1995). Kentsel peyzaj, paylaşılan bir geçmişin hatıralarını tetikler. Ancak yapılı çevre sadece yapılı çevre olduğu için önemli değildir. Hatıralar, fiziksel çevre ile ilişkilidir çünkü sosyal ve politik yaklaşımlarından kaynaklı insanlar mekânı, kendi estetik algılarına ve fiziksel durumlarına bağlarlar. Hayden'e göre bu yapılı çevre "sokaklar, binalar toplumsal hafızayla ilişkilidir ve kent dokusu, birçok insanın yaşamını şekillendirmektedir." Bireylerin yapılı çevreyle bu özel bağlantıyı kurması mümkündür çünkü mimari karakterlerle ortak noktalar bulmaktadırlar (Hayden, 1995).

Mekâna bağlılık, insanlar ve yerler arasında, bilişler, yargılar ve kararlar yoluyla oluşan duygusal bir ilişki olarak tanımlanmıştır (Riley, 1992). İnsanların bir mekâna bağlanmalarını belirleyen birden çok etken bulunmaktadır; bunlar, yerin özellikleri, kişileştirme, geçmişin hatırlanması, gizlilik, mahremiyet, aidiyet, kendileme, güvenlik gibi unsurlardır (Göregenli, 2010).

Yer bağlılığı ise insanlar ve onların kimliğine katkıda bulunan ve aynı zamanda psikolojik yararlar sağlayan fiziksel ve sosyal ortamlar arasındaki olumlu ilişkiler bütünüdür. İnsanlar içinde yaşadıkları mekânlar ile tıpkı diğer nesnelerle kurdukları tarzda bir ilişki kurmakta, onlara bağlanmakta ve kimliklerini onlarda oluşturmaktadırlar. İnsanın kendi kendine verdiği ve bir sığınaktan ziyade yuva niteliği gösterdiği ölçüde böyle bir kişisel mekânın varlığı, bir yandan insanın kimliğini yansıtırken öte yandan; kentsel kimliğin sürekliliğini sağlayıcı bir etkiye sahiptir (Bilgin, 1994).

Kentsel imajlar aracılığıyla mekânı algılayan kentliler için bir sonraki aşama ise anlamlandırma süreci olarak karşımıza çıkmaktadır. Kentlinin kişisel deneyimleri, geçmiş algısal izleri yani kentsel belleğinde yer eden unsurlar sayesinde mevcut mekânı tanımlar ve bir ilişki kurarak mekânı anlamlandırır. Şayet kurulan ilişkiler olumlu ise kentlinin mekâna bağlanma süreci başlar ve artık söz konusu kent mekânı "yer" olarak kentlinin belleğinde muhafaza edilir.

61473
AHİLER DİYARI
BURSA HATIRASI

Meydan Kavramı

Tanım Gelişimi

TDK'ya göre meydan **"alan, saha, yarışma, eğlence ve karşılaşma yeri, bulunulan yer ve çevresi, fırsat, imkân, vakit"** olarak tanımlanmaktadır. Moughtin ise meydanı "Kent meydanını herhangi bir açık alandan veya mekândan ayıran özelliklerin başında insana kapalılık hissi veren ölçekte olması gelmektedir. Bunun içindir ki meydanın büyüklüğünün kullanıcıların sayısıyla orantılı olması gerekir." şeklinde açıklamaktadır (Moughtin, 1995).

Fauole, meydanı tasarlanmış çevreyle tanımlanmış boş mekanlar olarak tarif eder ve bir yerin meydan olarak tanımlanabilmesi için öncelikli olarak yayalaştırılması gerektiğini ifade eder. Bir meydanın tasarlanmasındaki temel kriter o meydanın yapıldığı yerin niteliğini arttırmasıdır (Fauole 1995).

Kevin Lynch'e göre meydanlar, kentsel mekanlarda oluşturulmuş yoğun aktivite odaklarıdır (Lynch, 1981). İnsan gruplarını etkileyecek ve buluşmaları kolaylaştıracak özellikler taşır (Marcus ve Francis 1998).

Kentsel çevre niteliği söz konusu olduğunda ilk anımsanması gereken, kentin insanlar için var olduğudur. İnsanların iletişim ve etkinliklerine zemin oluşturma bağlamında, kentsel kamu mekânları bu işlevlerin gerçekleşmesini sağlayan en önemli araçlardır. Kentin toplumsal bütünlüğü ve kent yaşamının canlanması, kısmen, yapısal biçimin dış mekânlarla ilişkisine ve bu mekânların aşama düzenine (hiyerarşi), çeşitliliğine ve özelliklerine bağlıdır (Oktay, 1999). Kamusal alan olarak meydanlar kent kimliğini simgeleyen ve kentin sosyal, ekonomik ve kültürel yaşantısını doğrudan yansıtan alanlardır. Kamusal mekânlar kent halkının adeta aynası olup, yerel kültürü ve yaşanan zamanı yansıtır, kentlinin sosyal ve ekonomik durumlarıyla ilgili ipucu verirler (Oktay, 1999).

MEYDAN YANSITIR...

Kent meydanları, kentsel açık mekanların en etkin kullanılan öğesidir. Bir kentin kuruluş alanı, kullanım yönünden farklı, fonksiyonlar yönünden birbirini tamamlayan bölümlerden oluşur. Toplumun ekonomik, sosyal ve sağlık yönünden gereksinmelerini karşılamak amacıyla kullanım yönünden farklı özellikteki bölümler, bir kentin fiziksel yapısını ortaya koyar. Bu yapı genellikle, yaşama, çalışma, dinlenme mekanlarıyla bunlar arasındaki ilişkiyi kuran ulaşım sistemini içerir (Çetiner, 1991). Merkezi donatıların ve kullanımların yer aldığı kent merkezleri, mahalle merkezlerinden gelen yaya yollarının birleşmesiyle meydanları oluşturur. Kentlerde ilk olarak meydanlarda yaya mekânı oluşturulmuştur. Yaya bölgesi olarak meydanlar, bütün kent halkının kullanımına açık mekanlardır (Kuntay, 1994).

Bu mekanlar antik dönemden Cumhuriyetin ilk dönemlerine kadar kentin temel öğesi olarak kent kültürünün önemli bir parçası olmuştur (Özer&Ayten, 2005).

Türkiye'nin 1950'li yıllarda başlayarak hızlanan gelişme sürecinde yaşadığı hızlı kentleşme olgusuyla birlikte kentler sürekli büyümekte ve nitelik değiştirmektedir. Kentsel mekanlar; tasarımın ekonomik rasyonellik baskısı altında kalmakta ve geçmişteki Anadolu kentlerinin kent imgesinin (kenti tanımlayan öğeler olarak meydan, sokak, avlu, insan ölçeği...) ve kent kültürünün (kentlilik, kentli olma bilinci ve kentte yaşanılan değerler, gelenek, görenek...) unutulmasıyla kimliksiz, niteliksiz ve benzer karakterde mekanlar ortaya çıkmaktadır. Bu nedenlerden dolayı kent meydanları, tarih boyunca kentlerimizin kimliğini ve kişiliğini ortaya koyan önemli bir kentsel yaşam odağı iken günümüzde taşıt meydanları veya otopark olarak kullanılarak özgün değerlerini yitirmişlerdir. Vardar, kentlilerin dini, siyasi, kültürel ve ticari nedenlerle açık bir mekânda toplanma gereksinmesinin kentsel hayatla yaşıt olduğunu belirtmektedir (Vardar, 1990). Kent meydanları, agora, forum, plaza, campo, piaza, grand place olarak adlandırılan açık mekanlar, o günün siyasal şartlarına göre biçimlenen ve birçok işlevin gerçekleştiği toplanma mekanlarıdır. (Özer&Ayten, 2005).

Geleneksel yerleşimlerde mekânsal tanımlılık ve toplumsal anlam içeren organik kentsel doku, geçmişteki kullanımlarıyla kamusal mekânların yaşamın önemli bir parçası olduğunu gösterir. Oysa kentlerimizin bugünkü durumlarına baktığımızda, özellikle merkez bölgelerdeki kamusal mekânların kentin kalbi olma özelliğini yitirdiğini ve genelde ticari işlevlerin ağırlık kazandığını görüyoruz. Yeni oluşturulan bölgelerin kamusal mekânlar binalar tasarlandıktan sonar arda kalan, anlamsız ve kullanılmayan boşluklar olarak karşımıza çıkmaktadır (Oktay, 2007).

Meydan Kimlik İlişkisi

Meydanlar kentsel yapının en belirgin bileşeni olup, binaların mekân etrafında oluşturdukları süreklilik ile biçimlenirler. Zucker'e göre meydan kent dokusu içinde adeta "psikolojik bir dinlenme yeri"dir (Zucker, 1959). Meydanın tarih içindeki gelişimi incelendiğinde, en başarılı meydanların kent yaşamının doğal bir parçası olan mekânlar olduğu ve fiziksel olarak çok iyi tanımlanmış oldukları görülmektedir.

Batı Avrupa kentlerindeki meydanlar (square) biçimsel temsilcilik işlevini üstlenmiştir ve kent yaşamının odak noktasıdır.

Osmanlı kentinde ise, Cerasi'nin vurguladığı gibi, kamu mekânı kendine has bağımsız biçimler alır ve İtalyan tarzı piazza'nın işlevlerini büyük cami avlusu ve çarşı karşılar (Cerasi, 1999).

Biçimsel tanımlanma belirli ve kesin bir biçim yaratmak üzere mekânın binalar tarafından çevrelenmesidir (enclosure). Buradaki temel gereksinme 'kapalılık hissi' olup, kesin süreklilik gösteren binalar zincirinin oluşturduğu tam bir kapalılık değil, aralık ve açılmaların göreceli olarak etkili olmadığı global anlamda bir kapalılık hissidir. Biçimsel nitelik aynı zamanda ölçek ile ilgilidir. Ölçü sorunu, genelde birçok çalışmada bir "insan ölçeği" sorunu olarak ele alınmış ve yükseklik-genişlik oranı ile ilişkilendirilmiştir. Doğru olan ise, Vitruvius'un Roma kentindeki "forum"un tasarımıyla ilgili olarak açıkladığı gibi, buradaki ölçülerin mekân içinde gerçekleştirilecek eylemlerle ve kullanıcı sayısıyla ilişkilendirilmesidir (Vitruvius, 1960). Meydan ne insanların dağılmasına neden olacak kadar büyük, ne de mekân içindeki nesnelerin rahatça algılanmasını önleyecek kadar küçük olmalıdır. (Oktay 2007).

Meydanlar değerlendirilirken gözetilmesi gereken çok önemli konu, meydanın kullanıcılarında bir yer ve aidiyet duygusu oluşturma durumudur. Bir "yer"e ait olma duygusu insanların çok önemli bir gereksinmesi olup, bu duygunun gerçekleşmesi, o yerin kendine özgü ve oradaki insanları saran coğrafi, tarihsel, toplumsal ve özellikle estetik özelliklerinin oluşturduğu alan karakterine bağlıdır.

Kimlik bağlamında da açıklanan konular gibi özellikli, özgün bir mekânı kimliğin ve aidiyet duygusunun oluşmasında ilk basamak olduğu söylenebilir. Öyledir ki Lynch'in de bahsettiği kent imgeleri algıyla başlar. Algılanmayan bir kent mekânında özgünlükten de bahsedilemeyeceği söylenebilir. Kentliler ancak mekânın algılanmasından sonra Algılanan mekanla iletişim kurmaya başlarlar. Mekânı özümserler ve kendi deneyimleriyle özdeşleştirmeye çalışırlar. Mekânı kendileyen ve mekanla olumlu ilişkiler kurabilen bireyler için kent mekânı "yer" haline dönüşür. Bu noktada yani "yer" kavramının artık gündemde olduğu durumda "yere bağlılık"tan söz edilebilir. Kentin kültürel mirasına saygılı, bireyle iletişim kurabilen, algılanabilen mekanlar üretmek kentlilerin sahiplenmesi ve kentliler tarafından kullanılması adına potansiyel oluşturacağından sürdürülebilir kent mekanları üretmek adına önemli olduğunu söyleyebiliriz.

MEYDAN SAHİPLENİR...

Norberg-Schulz tarafından da "yerin ruhu" (genius logi) olarak adlandırılan bu çoklu karaktere erişmeyi hedef alan her türlü çaba, o yerle bütünleşmeye, o yerin ve kentin kimliğine katkıda bulunacağı aktarılmaktadır (Norberg-Schulz, 1979). Yerin kimliği Lynch tarafından ise "bir kişinin bir yeri diğer yerlerden ayırabilmesini ya da tanıyabilmesini sağlayan nitelikler" bütünü olarak tanımlanmıştır (Lynch, 1981). Kentin algılanması söz konusu olduğunda, yer duygusu kentsel kimliğe öncülük eder. Kentsel kimlik ise kentsel yaşam kalitesinin önemli bir boyutu olan kentsel sürdürülebilirliğe katkıda bulunur. Kent mekânları içinde geçmişle bağların kurulması kimlik ve yer duygusunun artırılmasında ve toplumsal belleğin güçlendirilmesinde esastır (Rossi, 1982). Bu nedenle, eski ve tarihî binaların kentsel peyzajın parçası olduğu yerlerde, sosyo-ekonomik ve kültürel yapıya uyumlu koruma ve canlandırma ile sürdürebilirlik özel bir önem kazanır.

Bu noktada vurgulamalıyız ki, bir meydanın istenen olumlu etkiyi yaratması sadece kendi içindeki niteliklere bağlı olmayıp, ait olduğu kentsel doku içindeki diğer meydan ve sokaklarla ilişkisi ve bu mekânlar içindeki yaya arterinin sürükleyiciliği ve meydana ulaşma anındaki algılama çok daha güçlü ve çarpıcı bir mekân etkisi yaratır (Oktay, 1999).

Bir alanın karakterini oluşturan diğer önemli etmen kullanım ve etkinlikler dizgesidir. Ana kullanımlarda çeşitlilik, yoğunluk, yapısal biçimin erişilebilirliği, bina türünde, yaşında, büyüklüğünde ve genel durumunda çeşitlenme etkinliklerin düzeyini belirler. Bir yerle ilgili imgenin oluşması sadece kentin meydan ve sokaklarında yürüyerek değil, kent mekânlarını oluşturan binaların içine girilmesi ve insanlarıyla iletişim kurulmasıyla gerçekleşir. (Oktay, 2007). Söz konusu çalışma alanında yer alan tüm kütleler de içine girilerek deneyimlenebilir, iletişim kurulabilen, kentsel hafıza da kolayca yer eden, kültürel ve tarihi arka planı kentliye aktarabilen ve hatırlanabilir mekanlar olduğundan meydanı tanımlamada oldukça etkili olacak yapılardır.

MEYDAN HAFIZADIR...

Kentsel Tasarım Sürecinde Meydanlar

- İmaj ve Kimlik

Meydanlar; tarihsel olarak toplumların merkezi, geleneksel olarak da kent kimliğini biçimlendirmeye yardımcı bir unsur olmuştur. Meydanlara güçlü bir imaj vermek için, kimi zaman çeşmeler kimi zaman da heykeller kullanılmıştır. Örneğin Roma'daki görkemli Trevi Çeşmesi ya da Philadelphia Logan Meydanindaki Swann Çeşmesi gibi. Pek çok meydan imajı, çevresinde yer alan katedraller, belediye binası ya da kütüphane gibi büyük kamu binaları ile yakın ilişki içerisindedir.

- Çekim ve Güzergâh

İnsanları çekmek için büyük meydanların içinde ufak mekanlar oluşturulmuştur. Bunlar çeşmeler, heykeller, performans platformları, su ögeleri ve sokak kafeleri ile sağlanmıştır. Gün boyunca insanları çekmek için oyun alanları ya da satıcılara ihtiyaç vardır.

- Rekreasyon

Bir meydan insanlara rahat kullanımlı rekreasyon özellikleri sunmalıdır. Kentsel donatılar kentin coğrafi ve toplumsal yapısına uygun bir biçimde seçilmeli ve yerleştirilmelidir. Bir bankın ya da çöp kutusunun doğru yerleştirilmesi, insanlar tarafından o mekânın nasıl kullanılacağını belirlemektedir. Aydınlatma; bazı aktiviteleri, girişleri veya patikaları aydınlatarak bir meydanın kimliğini güçlendirmektedir. Kamu mekanındaki sanatsal objeler, her yaştan çocuğun bir araya gelmesi için mıknatıs niteliğindedir.

- Esnek Tasarım

Bir meydanın kullanımı zaman periyodu içinde değişebilmektedir. Bu doğal dalgalanmalara cevap verebilmek için esnek tasarımlar oluşturulmalıdır. Sabit donatılar yerine geçici, taşınabilir donatılar kullanılabilir. Örneğin sabit bir sahne yerine tekerlekli bir sahne, sabit donatılar yerine taşınabilir donatılar esnek kullanım sağlar.

- Mevsimsel Strateji

Başarılı bir meydan, sadece tek bir tasarım ya da yönetim stratejisi ile geliştirilemez. Bryant Park, Rockefeller Merkezi ve Detroit'teki yeni Campus Martius gibi büyük meydanlar iklimle birlikte değişir. Paten alanı, sokak kafeleri, marketler, bahçıvanlık gösterisi, heykel ve sanat, mevsim değiştirirken mekân kullanımını adapte etmemize yardımcı olur.

- Erişilebilirlik

Başarılı bir meydan tasarımı için, meydanın ulaşılabilir olması gerekir. En başarılı meydanlar, yürüme mesafesinde olan meydanlardır. Çevre sokaklar dar, yaya geçitleri iyileştirilmiş, ışıklar yayalar için zamanlanmıştır. Trafik yavaş ilerler ve sürücüler duyarlıdır. Etrafı hızlı araç yolları ile çevrelenmiş meydanlar ise kullanıcılardan kopuktur.

- İç Çember ve Dış Çember

Bir meydanın erişilebilirliğini ve kullanımını, onu çevreleyen binalar kadar, çevresindeki sokaklar ve yan yollarda oldukça fazla etkilemektedir. Aktif, karşılayıcı dış mekân, iç meydanın sağlığı için temel bir gereksinimdir.

- Ahtapot gibi Sarma

Başarılı bir meydan, Bolonga-İtalya'daki Piazza Maggiore gibi çevredeki mahallelere de ulaşabilmelidir. Bir meydanın sınırı kadar önemli olan bir diğer konuysa; sokaklar, yürüyüş yolları ve meydana bitişik zemin katlarıdır. Meydan, bir ahtapotun kavrayışı gibi, çevre mahallelere uzanmalıdır. İyi bir meydan etkisi en azından bir blok öteden başlamalıdır. Meydandaki elemanlar belirli bir mesafeden görülür ve binaların giriş katındaki aktiviteler yayaları meydana doğru yönlendirir.

- İdarenin Rolü

Meydanlar insanların zaman içinde sürekli gittikleri mekanlardır. Bunu başarmanın yoluysa, meydanı güvenli ve canlı tutmanın yollarını anlayan ve bunu sağlayan bir yönetim planından geçer. Örneğin; başarılı bir yönetici, mevcut ve potansiyel kullanıcıları anlayarak bütün kullanıcılarına hitap eden etkinlikler sağlar. Aynı zamanda, kullanıcıların meydanı kullanım şeklini çok iyi bilirler ve doğru zamanda çöpü boşaltmayı ya da insanların en çok ihtiyaç duydukları şeyleri sağlarlar. Başarılı idareciler meydanda güvenlik ve rahatlık hissini yaratarak, devam ettirir. Böylece insanlar, birilerin görevinin başında olduğunu hissederek ikna olurlar.

- Çeşitli Fon Kaynakları

İyi idare edilen meydanlar, genelde ortalama şehir parkları ya da kamu hizmetlerinin kapsamının ötesindedir ve bu sebeple de Amerika'da en iyi meydanların yönetimi için ortaklıklar kurulmaktadır. Bu ortaklıklar; kafeler, pazar ya da alandaki diğer ticari kullanımlardan kira alarak, bitişik mülklerden, film çekimlerinden vergi alarak ya da bunun gibi farklı kaynaklarla finanse edilen fonlarla kente neler ekleyebileceği ile uğraşırlar.[1]

Tasarım Ögeleri

Dış mekânı oluşturan meydanlar, çevresindeki yapılaşmayı ayırıcı değil birleştirici olmalıdır ve bir bütünlük içerisinde ele alınmalıdır. Her bir ögenin kendine özgü bir etki derecesi vardır. Bu ögeler; arazi kullanış biçimleri, çevrenin niteliği, çevre bileşenlerinden oluşan boyut ve oran, zaman, renk, malzeme, plastik, ışık ve yeşil öge ile beraber o mekânı kullanan kullanıcıların sosyal, kültürel özellikleri ile sınırlanır. Meydan mekanını sınırlayan, duvar profillerini oluşturan yapıların veya diğer ögelerin, ölçü, malzeme, renk ve ışık etkisi meydana farklı bir boyut kazandırır (Çınar&Kart, 2000).

Tasarım ögelerini 7 kategoride sınıflandırabiliriz; Döşeme, Plastik, Renk, Bitki, Işık, Zaman, Ölçü (Altınçekiç&Kart, 2000)

[1] http://mimdap.org/2006/12/batharyly-meydanlar-ycin-10-ylke/

61473

MEYDAN, KENTSEL PRESTİJ MEKâNIDIR...

Meydanlar, kentsel prestij mekanları olmaları, çeşitli fonksiyonları içinde taşımaları ile tarih içeresindeki önemlerini günümüzde de sürdürmelerinin yanısıra kent halkının rekreasyonel gereksinimlerinin karşılanmasında önemli işlevler görmesi gereken kentsel açık alanlardır. Tarihi, kültürel, ticari, turistik amaçlar ile rekreasyonel fonksiyonları da üstlenen bu mekanlarda her anlamda kalitenin sağlanması olgusu, kullanımı teşvik eden bir unsur olarak görülmektedir. Meydanları sınırlayan yapılar, simgesel, tarihi ve mimari değerleriyle çevreledikleri meydana nitelik ve anlam kazandırmaktadır (Altınçekiç 2000).

Meydan düzenlemelerinde, kültürel mirasın korunması zorunluluğuna dikkat edilerek ve düzenleme öncesinde kullanıcıların istek ve eğilimleri göz önüne alınarak, güvenli ve rahat bir şekilde bu alanlardan yararlanması sağlanmalıdır. Ayrıca, meydanların çeşitli işlevleri yerine getirmesi yanısıra, mekânsal boyutlarının insan ölçeği ile birlikte onları oluşturan ögelerin niteliklerinin ve içinde bulundukları çevre ve diğer ögelerle uyumlarının (malzeme, renk, aydınlatma, bitkilendirme, vb.) da etkin bir karakter kazanmalarında önemli bir rol oynadığı göz ardı edilmemelidir. Bu kriterlere sahip bir meydanın görsel düzeyde getireceği psikolojik rahatlamanın yanısıra, kültürel doygunluk sağlama ve kentlilik bilincini aşılamada katkıda bulunacağı da unutulmamalıdır (Altınçekiç&Kart, 2000).

"Önder ve Aklanoğlu günümüzde meydan tasarımıyla alakalı bazı çıkarımlar yapmıştır;

- Günümüzde meydanlardaki en büyük sorun yaya ve araç trafiğinin kesişmiş olmasıdır. Planlama ve tasarım ilkeleri ışığında yaya ve araç trafiğinin kesin ayrımının yapılması meydan tasarımında dikkate alınmalıdır. Meydanda yayaya öncelik kazandırılmalıdır.
- Yerleşim alanları planlanırken boş kalan ya da herhangi bir fonksiyonu olmayan alanlar meydan olarak ayrılmaktadır. Bunun sonucunda kentlerde kimliksiz ve belirgin bir fonksiyonu olmayan meydanlar oluşmaktadır.
- Meydanların yalnız günümüzde değil gelecekte de kullanılacağı dikkate alınarak sürdürülebilir yaklaşımla ele alınması gerekmektedir. Geçmiş deneyimlerden elde edilen sonuçlar doğrultusunda mekânın kalıcılığı sağlanmalıdır.
- Meydanlar kullanıldığı sürece bir mekân olarak var olabilirler. Kullanıcı yoğunluğunu arttırmaya yönelik çalışmaların yetersiz kaldığı söylenebilir. Meydan planlaması yapılırken kullanıcı istekleri ve ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalıdır.
- Meydanda çim veya dikili alanların oranı sert zemini geçmemelidir. Aksi takdirde mekân meydandan çok bir park niteliği kazanır. Sert zemin hâkim olmalıdır. Fakat bitkisel materyal kullanımıyla alanda değişik mekânsal etkiler yaratılabilir.
- Meydanlarda kullanılacak donatı elemanlarının, malzeme, ölçü, form, renk ve doku yönünden meydanların tarihi ve mimari yapısına uygun olmasına dikkat edilmelidir. Estetik ve fonksiyonel açıdan zenginlik kazandırmak ve meydana bir anlam kazandırması için heykel ve plastik elemanlara yer verilmelidir. Bunlar kentin karakterini simgeleyecek özellikte olmalı ve meydana bir imaj kazandırmalıdır ("Önder ve Aklanoğlu, 2002).

Geçmiş ve günümüz arasında karşılaştırma yapıldığında, meydanlar, formu, yapım ve kullanım amaçları vb. özellikleri yer yer değişerek, yer yer de aynı kalarak var olmuşlardır. Kent içi hareketi sağlayan sokaklar meydanları besleyerek onlara farklı nosyonlar yüklemişlerdir. Tarih boyunca değişmeyen tek şey; kentte açık mekân olarak merkezi konumda bulunan meydanların kent yaşamındaki önemidir.

KURAMSAL YAKLAŞIM BAĞLAMINDA

KENTSEL TASARIM PROJESİNİN VİZYONU

Kentler, neyin hatırlanacağı ve neyin göz ardı edileceği seçilirken kendi kent dokusunun bozulmasına neden olabilirler. **DISNEYFICATION** kavramı bu noktada kentsel tasarım projeleri bağlamında göz önünde bulundurulması -kaçınılması- gereken bir kavramdır.

Sosyoloji alanında, Disneyfication terimi, Batı tarzı hızlı küreselleşmeye ve tüketici yaşam normlarına dayanan bir toplumun Disneyland'e benzeyecek şekilde ticari dönüşümünü tanımlar. Disneyisation terimi tüketicilik, ticari satış ve gerçek bir yeri veya oluşu asıl karakterinden ayırma ve onun sadeleştirilmiş bir formatta temsilini üretme süreçlerini geniş bir şekilde tanımlar. Negatif herhangi şeye yapılan göndermeler kaldırılır ve konuyu daha naif ve anlaşılır kılmak maksadıyla gerçekler basitleştirilir. Yerler söz konusu olduğunda bu; gerçek olanın kapitalizme göre

idealize edilip, maddi ve manevi tüketim dostu bir kaplama ile değiştirilmesi anlamına gelir.

Kentlerin bu şekilde manipüle edilmesiyle, anılar kaybolur, kimlikler kaybolur ve gerçek benlik anlayışı aslında artık kişinin kendi algısına dayanmaz. Yeniden inşa edilen kentler, eksiksiz, dürüst ve somut bir belleği sağlamalı ve kültürel açıdan önemli binaların ya da kimliği yansıtan İşlevlerin korunmasını desteklemelidir (Dowell, 2008).

Kuramsal yaklaşım çerçevesinde ve bu bölümde aktarılanlar bağlamında bir imparatorluğun doğduğu Bursa'nın kalbi olan Hanlar Bölgesi için yarışmanın amacında da bahsi geçen alanın Yönetim Planı'nda belirlenen vizyon çerçevesinde ana tasarım kararları belirlenmiştir. Hanlar Bölgesi için bütüncül olarak belirlenen bu vizyon şöyledir:

''Osmanlı İmparatorluğu'nun İlk Başkenti Olarak, Kuruluş İzlerini Taşıyan Hanlar Bölgesi'nin Somut ve Somut Olmayan Tüm Değerlerini Korumak, Yaşatmak ve Dünyaya Miras Bırakmak.''

BEBKA tarafından Hanlar Bölgesi için belirlenen bir vizyon bulunmaktadır. Bursa-Eskişehir-Bilecik Kalkınma Ajansı tarafından Yönetim Alanı için belirlenen vizyon ise şöyledir:

''Tarihi, Kültürü ve Doğasıyla Turizmde Çekim Merkezi Olma.''

Bu iki önemli çalışmadan hareketle ve alt ölçekte de tespit edilen sorunların kaynağı olarak çalışma kapsamında tespit edilen kullanma ve işlevsel olarak köhnemeden kaynaklı tarihi değerlerin tahribatı meselelerinden hareketle yönetim planının vizyonu revize edilerek bu çalışmanın vizyonu şu şekilde belirlenmiştir:

''OSMANLI İMPARATORLUĞU'NUN KURULUŞ İZLERİNİ TAŞIYAN HANLAR BÖLGESİ'NİN SOMUT ve SOMUT OLMAYAN TÜM DEĞERLERİNİ KORUNDUĞU, KORUMA-KULLANMA DENGESİ GÖZETİLEREK UYGUN İŞLEVLER ile SÜRDÜRÜLEBİLİR OLARAK YAŞATILDIĞI, KENTTE HAPSOLAN TARİHİ YANSITAN YAPILARIN KENTE KAVUŞMASI SAĞLANARAK DÜNYAYA MİRAS BIRAKILDIĞI HANLAR BÖLGESİ-ÇARŞIBAŞI ALANI''

PROJENİN BAŞLAMASI

Tarihi kentlerin özgün değerlerini koruyarak gelişmesi konusunda kenti sahiplenen bireylerin var olması etkili olmaktadır. Tarihi çevrelerle ilgili yaşanabilecek olumsuzluklar karşısında duracak olan bireyler o kentin sakinleri olacaktır çünkü bağlı oldukları mekânları kaybetme kaygısı taşımaktadırlar. Yeri sahiplenen, o yere bağlı bireylerin varlığı bu bağlamda tarihi çevrelerin sürdürülebilir olmasında etkili olma potansiyeline sahiptirler. Biz de farklı birçok kenti deneyimleyip en çok Bursa'ya ait hisseden ve bağlanan bir ekip olarak yarışmanın ilanından sonra Bursa'nın kalbi Hanlar Bölgesi için yapabileceğimiz katkılar olduğunu düşünerek yarışma sürecinde yer almaya karar verdik.

BURSA HANLAR BÖLGESİ

"Fetihten 1453 senesine kadar geçen 130 sene, sade baştan başa ve iliklerine kadar bir Türk şehri olmasına yetmemiş, aynı zamanda onun manevî çehresini gelecek zaman için hiç değişmeyecek şekilde tesbit etmiştir. Uğradığı değişiklikler, felaketler ve ihmaller, kaydettiği ileri ve mesut merhaleler ne olursa olsun o, hep bu ilk kuruluş çağının havasını saklar, onun arasından bizimle konuşur, onun şiirini teneffüs eder. Bu devir haddi zatında bir mucize, bir kahramanlık ve ruhaniyet devri olduğu için, Bursa, Türk ruhunun en halis ölçülerine kendiliğinden sahiptir, denilebilir. Bu şehirde muayyen bir çağa ait olmak keyfiyeti o kadar kuvvetlidir ki insan 'Bursa'da ikinci bir zaman daha vardır' diye düşünebilir."

Ahmet Hamdi Tanpınar – Beş Şehir

Tarihi geçmişi M.Ö. 5000'li yılların öncesine kadar inen Bursa ve çevresinin yazılı tarihi, Küçük Asya'nın geçmişindeki en önemli olaylardan biri olan Ege göçleri ile başlamaktadır. M.Ö. 2000 ortalarında Trakya'dan Anadolu'ya göçen bazı kavimler Marmara Denizi'nin güneyine ve Anadolu'nun içlerine doğru ilerlemişlerdir. Yerli halk ile kaynaşan bu kavimlerden Mysiler, Balıkesir ve Çanakkale'nin doğusunda, Bithyni ve Thyniler de Bursa,

İzmit Bilecik yöresinde yerleşerek adlarını buralara vermişlerdir. Bu bölgeler o dönemlerden itibaren Mysia ve Bithynia adlarıyla anıldılar. M.Ö. 546'da Lidya Devleti'nin ortadan kalkmasına dek, bölge önce Lidya Krallığı'nın egemenliğinde, ardından M.Ö. 334 yılına dek Pers egemenliğinde yaşamıştır (Bursa ve Cumalıkızık Yönetim Planı, 2013).

Bitinya Krallığı, yaklaşık 250 yıllık hükmetme sürecinden sonra, M.Ö. 74 yılında Bitinya bölgesi Roma egemenliğine girdi. Roma İmparatorluğu'nun 395 yılında ikiye bölünmesinden sonra Prusa, Bizans yönetimine kaldı. Bu dönemde gelişti, kaplıca ve şifalı sularıyla büyük ün yaptı. İmparator Justinianos döneminde (527-565) kent yenilendi, kaplıcaları onarıldı, yenileri yapıldı; çeşitli bayındırlık yapılarıyla, saraylarla donatıldı. Bursa Osmanlı Devleti'nin yönetimine gireceği 1326 yılına kadar Bizans yönetiminde bir prenslik olarak kaldı. (Bursa ve Cumalıkızık Yönetim Planı, 2013). 1326 yılında ise Osmanlı tarafından Bursa'nın fethi gerçekleştirilmiştir.

Osmanlı Dönemi'nde Hanlar Bölgesi

Hanlar Bölgesi"nin oluşumu Osmanlı Dönemi ile başlamıştır. 1326 yılında Bursa fethedildiğinde kent, hisar içinde 7 mahallede 1000 civarında ev, 7 kilise ve manastır, 20 civarında dükkân olan bir çarşı ve 1 hamamdan oluşmaktadır (Gedik, 2015). Hisar dışında ise yabancıların oturdukları küçük yerleşmeler ile çoğunlukla ipek alışverişinin yapıldığı bir pazar yeri bulunmaktadır (Akkılıç, 2001).

1339 yılında cami, imaret, medrese, hamam ve handan oluşan Orhan Gazi külliyesi, o dönemde Çakırhamam"dan Setbaşı"na kadar uzanan geniş Gökdere yatağının fundalık ve bataklık zemininde yaptırılmıştır. Külliyenin etrafı surlarla çevrilmiş ve dışarı iki kapı açılmıştır. Bu külliyenin yapımıyla, kentin sur dışında yeni merkezi oluşmaya başlamıştır (Dostoğlu, 1999).

Bizans dönemi kenti, kale içinde küçük tekfurlukken, Orhan Gazi'nin Hisar (kale) dışında han, cami, medrese, çarşı, imaret yaptırarak önemli vakıflar oluşturması, Yıldırım Bayezid'in kente nüfus çekme, ticaret yollarına bir düzen getirme, kent için planlı bir şekilde ele alınan günümüzde anıtsal nitelikli olarak karşımıza çıkan hizmet yapıları ile gelişme yönünü belirleme yaklaşımıyla uygulanan planı, Çelebi Mehmet döneminde görülen imar hareketleri ve bunlara bağlanan varlıklı vakıflar ile Bursa ilk gelişme ivmesini kazanarak kent lekesi yayılmaya başlamıştır (Yenen, 1987, s.127).

Ticaret ve zanaatla ilgili eylemler, sur kapısının hemen dışına surların kervan yolu ile en kısa bağlantısını sağlayan alanlara çıkmıştır. Sur dışında gelişmenin bir başka nedeni de günümüzde kırdan kente yaşandığı gibi refah seviyesini arttırma hedefli olarak göçün yaşanması ve dolayısıyla nüfusun hızlı bir şekilde artmasıdır. Tüm bu nedenlerle, At Pazarı ve Emir Han'in yapılması ile Hanlar Bölgesi'nin gelişimi belirlenmiştir. Kale dışında sınırlı bir alanda oluşan bu ilk merkez gelişimini devam ettirmiş ve topografyaya uygun olarak gelişmiştir. Ahilik ve sonrasında lonca teşkilatı ile birlikte düzenli ticaret faaliyetleri başlamış ve ipek ticaretinin gelişmesine bağlı olarak bedesten ve hanların inşa edilmesi ile kentin üretim ve ticarete bağlı olarak geliştiği görülmüştür (www. kultur.gov.tr). Bu dönemde bölgenin dünya pazarı olma tekelini elinde tutan İstanbul'un bile, Bursa'daki hızlı ekonomik gelişme dolayısıyla sıkıntıya düştüğü bilinmektedir (Akkılıç, 2002, s.41).

Bursa'da ticaret genel olarak hanlar, bedesten, arasta, çarşı, pazar yerleri ve dükkanlarda yapılmıştır. Bursa Hanlar Bölgesi, Türk kentlerinde farklı ticaret yapılarının çarşıyı nasıl oluşturduğunu göstermesi açısından ilk örnektir. Bu bağlamda Bursa çarşısı oldukça önemlidir. Bursa kentinde çarşı her zaman odak noktası olmuş, yerleşimler - mahalle birimleri- çarşı etrafında konumlanmış ve bir aks ile çarşıya bağlanarak entegre edilmiştir. Çarşı, yalnızca ticaretin yapıldığı ticaret ve zanaat birimlerinin bulunduğu bir alışveriş merkezi olmakla kalmamıştır. Aynı zamanda ibadetin yapıldığı, toplanma mekânı olarak kullanılan camilerle, gelen yolcuların dinlenmesi için yapılan hanlarla, bedestenleri, eğitim birimleri olan medreseleri, hamamları ile yeşil alanların ve su ögesinin bütünleştiği tüm sosyo-kültürel aktivitelerin yürütüldüğü kentin kalbi olmuştur.

Kentin odak noktasını oluşturan çarşılar; genel olarak sokakların kesiştiği noktadaki meydanda, cami, kahve, han, hamam, medrese vb. sosyal yaşamın vazgeçilmez öğeleri ile birleşmiştir (Kunt, 1976, s.24'ten aktaran Köprülü B, 2007).

Bursa Hanlar Bölgesi Orhan Gazi'nin bir külliye olarak yaptırdığı cami, hamam, han ve imaret ile gelişme sürecine başlamış ve diğer hükümdarların ve devletin ileri gelen

yöneticilerinin yaptırdığı yapılarla şekillenerek günümüze kadar ulaşmıştır.

Orhan Gazi döneminde:

- Emir Han.

I. Murat döneminde:

- Kapan Han.
- Lala Şahin Paşa tarafından Bezir Han.

Çelebi Sultan Mehmet döneminde

- Kendi vakfına ait İpek Han.
- Hacı İvaz Paşa tarafından yapılan ve Çelebi Sultan Mehmet'e hediye edilen Geyve Han.
- Çelebi Sultan Mehmet'in vezirlerinden Bayezid Paşa tarafından kendi medresesine vakıf olarak yaptırılan Yoğurt Han.

II. Murat döneminde

- Y.Bayezid'in damadı Buharalı Emir Efendi vakfına ait Kütahya Han.
- Hasan Paşa olarak bilinen Sarraf Mustafa tarafından yapılan Katır Han.

Fatih Sultan Mehmet döneminde

- Timurtaş Paşa'nın oğlu Omur Bey tarafından Tuz Pazarı Hanı.
- Fatih'in vezir-i azamlarından Hayrettin Paşa'nın oğlu Mahmut Paşa'nın oğlu tarafından vakıf olarak Fidan Han.
- Fatih'in komutanlarından Karaca Bey'in vakfına ait Karaca Bey Hanı.

II. Bayezid döneminde

- II. Bayezid tarafından vakıf olarak yapılan Koza Han
- II. Bayezid tarafından vakıf olarak yapılan Pirinç Han.
- Hamza Bey'in oğlu Bali Bey tarafından Bali Bey Hanı.
- Başcı İbrahim tarafından vakıf olarak yapılan Doğan Gözü Hanı.
- Demirtaş Paşa Zade Ali Bey'in oğlu Mahmut tarafından Eski-Yeni Han
- Hamza Bey'in torunu Kara Mustafa Paşa tarafından Kamberler Hanı.

Kanuni Sultan Süleyman döneminde

- II. Bayezid'in veziri Davut Paşa tarafından Davut Paşa Hanı. Kanuni'nin devlet adamlarından Semiz Ali Paşa tarafından Galle Pazarı Hanı

yapılmıştır.

Ayrıca yapılış tarihi bilinmeyen Mudanya Han, Kepezler Hanları ve Zeytin Hanları da bu bölgede bulunmaktadır (Köprülü B, 2007).

Köprülü'nün aktardığı inşa edilen 21 han bulunmaktadır. Ancak Bursa Alan Başkanlığı'nın "Bursa ve Cumalıkız: Osmanlı İmparatorluğu'nun Doğuşu" UNESCO Adaylık Başvuru Dosyasında Hanlar Bölgesi başlığında oluşturduğu envanter föyleri kapsamında şu hanlar yer almaktadır:

Hanlar Bölgesinde:

- Emir Han
- Kapan Han
- İpek Han (Arabacılar Hanı)
- Geyve Han
- Fidan Han
- Koza Han
- Pirinç Han

Hanlar Bölgesi Tampon Alanında:

- Mudanya Han (Apolyont Han)
- Ahşap Han
- Tahtakale Hanı (Yoğurt Han)
- Çukur Han (Kütahya Hanı)
- Tuz Pazarı Hanı (Umur Bey Hanı)
- Bali Bey Hanı

Ayrıca Kubbeli Han (Bezir Han) ve Galle Pazarı Han da alan başkanlığı çalışması kapsamında envanteri yer almasa da günümüzde kalıntıları bulunan diğer iki handır.

Sonuç olarak Hanlar Bölgesi'nin kronolojik olarak fiziki üretim süreci bu şekilde gelişmiştir. İşlevsel olarak ise bölgenin nüvesini oluşturan Orhan Külliyesi, Orhan Gazi zamanından başlayarak bir ticari merkez olarak geliştirilmiştir. Kentin odak noktalarında külliyelerini inşa ettiren Sultanlar, aynı zamanda ticari merkeze, han, hamam, bedesten, cami, imaret ve çarşılar inşa ettirerek, Bursa Hanlar Bölgesi'ni asırlarca önemini koruyan bir ticaret merkezi dönüştürmüşlerdir. Bursa'da ticari hayatın oluşumu ve gelişiminde **Ahiler** de oldukça etkin rol

oynamıştır. Üretim ve ticaret, ağırlıklı olarak örgütlenmiş olan esnaf ve zanaatkar grupları tarafından yapılmaktaydı. Bu örgütler, giderek alanlarında ihtisaslaşmış loncalar tarafından idare edilmekteydi. Bu ticari örgütlenme ticaretin belli bir disiplin içerisinde yapılmasını ve kentin ekonomik yaşantısının devlet tarafından denetlenmesini sağlamıştır. 15. yüzyılda 60 dolaylarında loncanın bulunuyor olması, Bursa kentinin o dönemki büyüklüğünün ve refahının da bir göstergesidir.

BİR SİVİL TOPLUM VE MESLEK ÖRGÜTÜ OLARAK AHÎLİK

"Ahilik ve Loncalar çok yıllar evvel bitmiş olsa da izleri hâlâ etkendi. Çarşılar çok erken açılırdı. Sabah namazından çıkan yaslılar ve cenaze malzemesi satanlar en erkencilerdir. Sonra çıraklar gelir. Bunlara anahtar verilmediğinden kalfalar gelene değin kapı önünde beklerlerdi..."

Yavuz Bubik – Kapalı Çarşının Evvel Zamanı

Ortaya Çıkışı & Gelişimi

Şeyh Nasırettin Mahmut el Hoyi; Anadolu coğrafyasında kurduğu esnaf teşkilatı ve Ahi Evran–Evren adıyla tanınmıştır. Ahi Evran'in çocukluğu ve tahsil devresi Azerbaycan'da geçmiştir. Daha sonra Horosan ve Maveraünnehir'de büyük üstatlardan dersler almıştır. 1203 veya 1204 yılında Bağdat'a gelmiş ve burada tanıştığı Evhaddü'd Din Kirmanî'in tavsiyesiyle Abbasi halifesi Nasır Lidinillah'ın kurmuş olduğu Fütüvvet Teşkilâtına katılmış ve bu teşkilatın önde gelen şeyhleriyle temas kurma imkânı bulmuş, başta Kirmanî olmak üzere birçok üstattan istifade etmiştir. O dönemde Bağdat'ın ilim ve irfan merkezi olması, Ahi Evren'in çok yönlü bir fikir adamı olarak yetişmesini sağlamıştır. Anadolu Selçukluları sultanı I. Gıyaseddin Keyhüsrev'in isteğiyle Anadolu'ya gelmiş, burada ilk esnaf teşkilatını kurmuştur (7 Kapı Kapanır 7 Kapı Açılır, 2011).

Ahiliğin Anadolu'da kurulmasında, kuşkusuz Arap kültüründeki "fütüvvetnameler''in katkısı olmuştur. Kelime olarak gençlik, yiğitiik ve cömertlik anlamına gelen "Fütüvvet" ahi örgütlerinin kuruluşunda fikri ortamı sağlayarak ahiliğin ahlaki yapısının şekillenmesinde etkili olmuştur. XIII. yüzyılda Abbasi Halifesi Nasır (1180-1225) ülkesinin bozulan iç düzenini ve siyasal durumunu sağlamlaştırmak, özellikle Batıni faaliyetleri etkisizleştirmek amacıyla Arap kültüründeki fütüvvet teşekküllerini merkezi otoriteye bağlayarak işlevselliğini artırmaya çalışmış; ayrıca çeşitli İslam ülkelerine elçiler gönderip bu tip yapılanmayı tanıtmak ve fütüvvet ruhuyla İslam birliğini sağlamak istemiştir. Bu bağlamda, Halife Nasır, önce Gıyaseddin Keyhüsrev, daha sonraki yıllarda İzzettin Kevkavus ve I. Alaaddin Keykubat gibi Selçuklu sultanlarıyla irtibat kurmuştur. Sultanlar düzeyinde kurulan ilişki çerçevesinde, İslam dininin temel prensiplerini çağrıştıran fütüvvet ilkeleri, Anadolu'da esnaf kesimi arasında kısa sürede benimsenmiştir. Türklerin fütüvvet kültürünü kolaylıkla benimsemesinde söz konusu kültürün İslam dininin temel prensiplerini çağrıştırması yanısıra kuşkusuz kendi kültüründeki benzerlikler de etkili olmuştur. Zira, fütüvvetin "gençlik, yiğitlik ve cömertlik" anlamı, Türk kültüründeki "alplık" kavramıyla' aynı anlamdadır. Diğer taraftan, Türklerin fütüvvet ruhunu benimseyip bu kültürden "ahilik" adıyla kurumsal bir yapı oluşturmalarında, Arapça'da kardeş anlamına gelen "ahi " sözcüğünün orta dönem Türkçesi'ndeki "akı " sözcüğüyle hem yakın anlamdaş hem de yakın sesteş olmasının önemli bir etken olduğu sanılmaktadır. Her ne kadar ahiliğin manevi çatısını fütüvvetnameler oluşturmuş olsa da bu kuruma **Anadolu'da kazandırılan farklı işlevler, ahiliğin Türklere özgü bir yapı oluşturmasını sağlamıştır.** Dolayısıyla ahiliğin, örgütlenme modeli ve bazı işlevleri bakımından Türk kültürüne özgü bir yapılanma olduğunu söylenebilir (Mahiroğlu, 2011).

Kayseri Kara Mustafa Paşa Külliyesi–Gülçin Anmaç

Georgetown Üniversite'nde gerçekleştirdiği birçok antropolojik araştırma ve yayınlarla dünya kültürleri tarihinde saygın bir yere sahip olan Dr. Lorraine Pierce ile önemli eserlere imza atan araştırmacı yazar Galip Demir, Ahiliği **"Türklerin Rönesans'ı"** olarak tanımlıyor. Anadolu topraklarının zengin faunasında yeşeren Ahilik, muhteva bakımından cömertlik, mertlik ve mürüvvet manalarına

gelen "fütüvvet teşkilatının" daha da gelişmiş bir şekli olarak görülmektedir. Sonraları esnaf ve sanatkârlar birliğine unvan olarak verilmiştir. Esnaf kardeşinin işine yardım etmek, zor gününde destek olmak, hata ve kusurlarını affetmek, husumet ve düşmanlık beslememek, ayıp ve kusurlarını örtmek, kendisini başkasından üstün görmemek, zarara uğrayan düşman bile olsa sevinmemek, Ahilik Kültürü'nün sarsılmaz temel düsturları olarak benimsenmiş, yüzyıllar boyu da korunmuştur.

Ahilik temel olarak halkın zanaat, ticaret, ekonomi gibi çeşitli meslek alanlarında yetişmelerini sağlayan, onları hem ekonomik hem de ahlaki yönden yetiştiren, çalışma yaşamını "iyi insan" meziyetlerini esas alarak düzenleyen bir örgütlenmedir. Günümüzün esnaf-meslek odalarına benzer bir işlevi olan Ahilik, iyi ahlakın, doğruluğun, kardeşliğin, yardımseverliğin kısacası bütün güzel meziyetlerin birleştiği bir esnaf/meslektaş hiyerarşisidir (7 Kapı Kapanır 7 Kapı Açılır, 2011).

Ahiliğin ahlâkî ve terbiyevî ilkelerini, daha önce tasavvufçuların geliştirip formülleştirdiği fütüvvetnâmelerden aldığı şüphesizdir. Ama ne fütüvvetçilik gelişerek ahilik haline gelmiştir, ne de ahilik, fütüvvetin halk arasındaki yaygın şeklidir. Anadolu'da fütüvvet sahibi kişi ''ahi'' adını almıştır. ''Ahi'' olma şartları, ana ilke bakımından fütüvvetcilikten farklıdır. **''Ahi'' olmak için** önce adayın fütüvvetçilik meziyet ve sıfatlarına sahip olmasının yanında bir **meslek ya da sanat sahibi olma** zorunluğu vardır. Halbuki, fütüvvetçilik'te meslek veya sanat sâhibi olmak gibi mecburiyet yoktur. İşte bu sebeplerledir ki; ahilik, Anadolu'da 13. yy'da kurulup, belli bir süre içinde, belli kurallarla işlemiş esnaf ve sanatkârlar birliğini ifade etmiştir (Anadol, 1991).

Ahilik, Osmanlı döneminde de gelişimi sürdürmüştür. Fatih Sultan Mehmet'e kadar Osmanlı sultanlarının tamamı ve bazı vezirleri **şed kuşanarak** ahi önderleri olmuşlardır. **Osmanlı döneminde ahiliğin en önemli kazanımı,** Selçuklu dönemindeki siyasi, askeri ve idari işlevlerinden arındırılması, tamamen asli unsuruna; ekonomik ve sosyal İşlevine kavuşturulması olmuştur (Mahiroğlu, 2011).

''AHİLİK, KURUMSAL YAPI OLARAK GÜNÜMÜZÜN SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİNİ ve MESLEK ODALARINI ÇAĞRIŞTIRMAKTADIR.''

Osmanlı döneminde ise, ahilik teşkilatı yönetiminde devlet görevlileri de yer almıştır. Osmanlı dönemindeki esnaf yöneticileri; kadı, muhtesip, esnaf şeyhi, nakip, yiğitbaşı ve ehl-i vukuftur. Söz konusu yöneticilerden kadı ve muhtesip devlet görevlisidir. Bu yönüyle ahilik, yarı resmi kurum niteliklidir (Mahiroğlu, 2011).

Loncaların örgütlenme yapısı temelde usta-çırak ilişkisine dayanmaktadır (Pamuk, 2017). Günümüz mesleki eğitim yaklaşımının temeli niteliğindedir. Aynı zanaat erbabı olan ahiler, kendi içlerindeki ustalar arasından bir kişiyi loncanın kurallarını uygulamak, devletle olan ilişkileri yürütmek ve lonca üyelerinin menfaatlerini korumak amacıyla "kethüda" olarak seçmişlerdir. Kethüdanın ardından seçimle gelen diğer bir kişi "yiğitbaşı" olarak seçilmekteydi. Yiğitbaşı mesleğin ileri gelenlerinden seçilen ve loncanın iç işlerini yönetmekle sorumlu kişiydi. Hiyerarşide yiğitbaşlarından sonra gelen ehl-i hibreler mesleklerinde uzmanlık kazanmış kişiler arasında seçilmekteydi (Yazıcı, 1996). Bu görevlilerin tamamı loncaların yönetim kurulunu oluşturmuş ve loncanın en önemli sorumluluğu olan vergi toplama görevini ifa etmişlerdir. Örgütlenme yapısı açısından değerlendirildiğinde ise günümüzün meslek odalarını temsil ettikleri görülmektedir (Mahiroğlu, 2011).

Loncalar genel olarak üretimin denetlenmesi, hammaddenin ucuza temin edilmesi, lonca üyeleri arasında adaletli şekilde dağıtılması, meslek erbabı sayısının gelişigüzel artmaması için işyeri ve üretim tezgâhlarının sayılarının kontrol altında tutulması görevlerini ifa ederek üretim faaliyetlerinin düzenlenmesi görevini yürütmüşlerdir (Uzun&Afşar, 2019). Bu birlik özellikle ülke nüfusunun temel tüketim ihtiyaçlarının sağlanması ve kentlerdeki ekonomik hayatın canlı tutulması açısından önemlidir. Bu yönü siyasi açıdan devlet için önemini göstermektedir. Bununla beraber loncalar ordunun ve donanmanın gereksinimlerinin düzenli bir şekilde karşılanması için gerekli yeterliliğe sahiptir. Ayrıca üretim ve ticaret faaliyetlerinin vergilendirilmesi loncalar üzerinden yürütülmüştür. Merkezî devlet, loncaları desteklemekle beraber denetim altında da tutmuştur (Pamuk, 2017). Bu kapsamda kadının ekonomik konulardaki yardımcısı olan muhtesib tarafından, genel olarak ihtisab adı verilen, narh, teftiş, yeni açılan iş yerlerinin kontrolü, yerli ürünlerle rekabet edecek konumdaki ithal eşyalardan ve esnaftan vergi alınması, karaborsanın takibi

ve paranın değerinin kontrolü gibi denetimler düzenli bir şekilde gerçekleştirilmiştir (Kazıcı, 1998).

Ahiliğin İşlevleri

1. Sosyal işlevleri
    a. Eğitim İşlevleri
    b. Çalışma İlişkilerini Düzenleme İşlevi
    c. Sosyal Güvenlik İşlevi
    d. Sosyal Yardım İşlevi
    e. Tüketiciyi Koruma İşlevi
2. Ahiliğin Ekonomik İşlevleri
    a. Fiyat Tespiti İşlevi
    b. Kooperatifçilik İşlevi
    c. Toplam Kalite ve İnsan Kaynakları Yönetimi İşlevi (Mahiroğlu, 2011).

Ahilik, başlangıçta, çok işlevli bir yapıdan XV. yüzyılın ortalarından itibaren asli görevine; sosyal ve ekonomik işlevlerine dönmüş, yaklaşık altı yüzyıl Anadolu'da toplumsal hayatın düzenlenmesinde etkili olmuştur. Ahi sözcüğündeki "kardeş " anlamı, Türk kültür hayatında önemli bir yeri olan yardımlaşma, dayanışma, kanaat ve hoşgörünün kökleşmesini sağlamış; dolayısıyla, Türk toplum yapısında birleştirici harç işlevi görmüştür. Türk toplum yapısında Batıdaki gibi "sınıf çatışmaları"nın olmayışı, kuşkusuz iki kurumsal yapılanmanın; **Ahilik ve Mir'i Arazi Rejimi**'nin varlığıyla sağlanmıştır. Ahiliğin ahlak ve narh anlayışı, kanaat sahibi olmayı, keza paylaşma duygusunu öne çıkararak haksız kazancı ve aşırı zenginleşmeyi önlenmiştir. Mir'i Arazi Rejimiyle ise, büyük çapta toprak mülkiyetine sahip bir aristokrat sınıfının oluşması, yine toplumda birbiriyle tezat teşkil edecek şekilde çok zenginler-çok fakirler kesiminin ortaya çıkması gibi sınıf çelişkilerine dayalı sınıf çatışmaları engellenmiş, gelir dağılımında aşırı dengesizlikler oluşmamış, sosyal adalet sağlanmıştır. Ahilik, yukarıda belirtilen sosyal ve ekonomik işlevleri sayesinde Avrupa'da XIX. yüzyılın sonlarına doğru hayata geçirilebilen sosyal hizmet, sosyal güvenlik gibi günümüzde kamuya ait "sosyal politika" önlemlerinin ve kurumsal yapısının prototipini daha XIV. yüzyılda "sivil toplum örgütü/meslek örgütü" olarak uygulamaya koymuştur. Diğer taraftan, **ahilik,** usta-çırak-kalfa ilişkilerini bireysel bazda düzenleyerek **günümüzdeki bireysel iş hukukunun bazı özelliklerini yansıtmıştır** (Mahiroğlu, 2011).

Ahilik Mertebesine Ulaşmak

Bacıyân-ı Rum (Eğitim ve Öğretim Kurumu) / Halı Dokuyan Kadınlar Gülçin Anmaç

Ahi Teşkilatının asırlar boyu etkili olmasının en önemli nedeni, sahip olduğu kendine özgü eğitim sistemidir. Kişiler, yeteneklerine uygun mesleklere yönlendirilip bu alanda liyakat sahibi oluncaya kadar eğitilirdi. Yamaklıktan ustalığa giden yolda, bilgi ve becerinin düzeyini ortaya koyan birtakım aşamalar vardı. Bu aşamaları geçmek için hem mesleki bilgi hem de iyi ve ahlaklı bir insan olma özellikleri gerekirdi.

Ahilikte esnaflığın üç mesleki derecesi vardı.

- Yamak ve çırak
- Kalfa
- Usta

Ahi sistemine ilk adımın atıldığı Kardeş Edinme Töreni ile çocuk çıraklığa kabul edilirdi. Zaviyede yapılan törende, çırak adayı bir rehber eşliğinde ahi reisine takdim edilir ve rehber çırak adayına kefil olurdu. Çırak adayı, toplantıda ahi baba huzurunda tövbe ederek ocağa kabulünü isterdi.

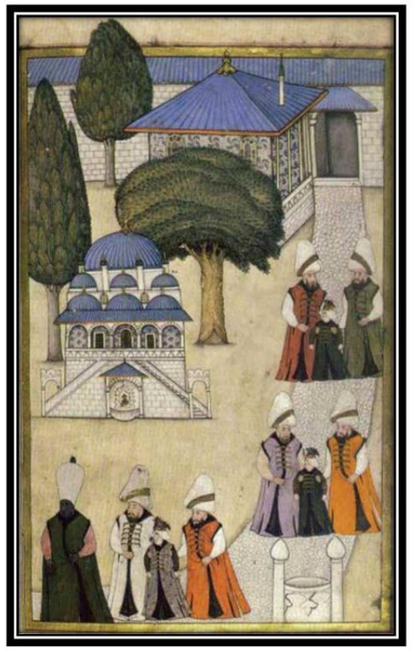

Sûrnâme-i Hümâyûn-Nakkaş Osman / Çırak Kabul Töreni

Yamak ve çırak olmak için, on yaşından küçük olmamak gerekirdi. İki yıl çalışan yamak, yeterli bilgi ve beceriyi kazandığında çırak olurdu. Bunun için çırak adayının ustası, kalfaları ve velisi o mesleğin pirinin dükkânında bir araya gelir ve çırağa öğütlerini verip alacağı haftalık ücreti belirlerdi. Çırak olan bir çocuk mesleki bilgileri en temel düzeyde öğrenmiş sayılırdı.

Kalfa olmak için ise bir meslekte üç yıl çıraklık yapmak gerekirdi. Bu sürede gerekli beceriler kazanıldıktan sonra törenle kalfa unvanı verilirdi. Bu seviyedeki kişiler artık meslekleri ile ilgili her işi rahatlıkla yapabilirlerdi. Ustanın olmadığı yerde, ustanın yetkisine sahiplerdi. Yani gerektiğinde iş yerlerini ustalarının yerine yönetebilirlerdi.

Kalfalıkta da üç yıl çalıştıktan sonra kişiler, ustalık almaya hak kazanırdı ve Ahilikte önemli bir yeri olan **şed kuşanma töreni** ile ustalığa yükseltilirdi. Usta, kalfasının gerekli mesleki becerileri ustalık düzeyine getirdiğine inanırsa ona ustalığını teklif ederdi ve törenle ustalık verilirdi (http://tesvak.com/ahilikte-sed-kusatma-toreni/).

Merasimler

Şed Bağlama/Kuşanma Töreni

Arapça kuvvetlendirmek, sıkıca bağlamak anlamlarındaki şed kelimesi, Ahiler tarafından mesleğe sıkı sıkıya bağlanmak anlamında kullanılmak suretiyle şed merasimleri esnasında bele bağlanan yün kuşaklara isim olarak verilmiştir.

Şed kuşanma bir nevi diploma, olgunluk töreniydi. Çırağın, kalfanın, ustanın sadece belli bir meslek zümresine değil, tüm insanlık âlemine hem meslekî hem de ahlâkî açıdan hizmet etme zamanının geldiğini belirten şed kuşanma merasimi Ahilik kültürünü belli bir disiplin içerisinde bir sonraki kuşağa aktarmanın somut yöntemiydi.

Şed kuşanma törenleri Ahilerin mesleğe, meslek adabına, ticaret ve sanat ahlâkına, eşyaya, eşyanın hakikatine, insana, ustaya, ustalığa verdikleri değere işaret etmesi bakımından üzerinde durulması gereken bir meslek geleneğiydi.

Ahilik töreleri, günümüzde sıkça kullanılan Türkçe deyimlerde de kendini gösterir. Örneğin **"pabucunu dama atmak"** sözü, ahiliğin peştamal kuşanma töreni ile ilgilidir. Çıraklıktan kalfalığa geçiş töreni öncesinde eğitimi tamamlanan çırağın pabucu dama atılır. Bu ifade bir manada da ustalarından, kalfalarından eskisi gibi ilgi görmeyeceğini ortaya koymaktadır. Çırak için yaptığı hatalara göz yumma dönemi kapanmış, olgunlaşma süreci başlamıştır. Yol atası ve yol kardeşliği merasimi: Ahiliğe girmek talebinde bulunan gençlerin, birliğe kabul edilmesi mahiyetindeki bir merasim olup, zamanla çırak kabul etme merasimi halini almıştır. Yol sahibi olma merasimi: Çıraklık müddetini tamamlayanların, kalfalığa yükseltilmesi için yapılan merasimdir. Ustalık merasimi (İcazet): Kalfalık süresini tamamlayıp, ustalık becerilerine sahip olmuş kişilerin kabulü için gerçekleştirilen törendir (**7** Kapı Açılır **7** Kapı Kapanır).

''AHİLİK DEĞERLERİMİZİ KUŞANMAKTIR.''

Ahi teşkilatında ustalık törenleri genellikle ilkbaharda ve şöyle yapılırdı:

"Törene bütün nakipler ve ustalar katılırdı. Önde nakipler ve arkada ustalar olmak üzere iki halka halinde otururlardı. Törende müftü ve kadı da yerini alırdı. Müftü, ticaret ahlâkı ile ilgili ayet ve hadisleri içeren bir konuşma yapardı. Bundan sonra ustalığa geçecek olan kalfa, sağında nakip solunda ustası ile odaya girer ve herkesi selamlarlardı. Müftünün imama Kuran okuması için işareti

ile tören başlamaktaydı. Kuranı Kerim'den sonra Nakip, ayağa kalkıp ustayı yanına çağırırdı. Ona ahiliğin ahlakı ile ilgili nasihat ederdi. Bundan sonra usta adayının ustası, usta olacak kalfası hakkında konuşur ve ona hakkını helal eder ancak şunu da eklerdi: *"Âlimlerin dediklerini, nakiplerin öğütlerini, benim sözlerimi tutmazsan ana, baba, hoca, usta hakkına dikkat etmezsen, halka zulüm edersen, yetim hakkını alırsan ve Allah'ın yasaklarından sakınmazsan hakkım haram olsun."*. Bundan sonra **usta, kalfasının beline ustalık peştamalını eliyle sarardı.** Yeni usta için odadaki herkes dua eder ve o da büyüklerin ellerini öperek törenin son aşamasını gerçekleştirmiş olurdu. Usta olanlar, isterlerse ve teşkilatın belli şartları gerçekleşirse, şahsına ait bir işyerine sahip olabilirdi (Anadol, 1991).

Ahi kültüründe Ahi olmak ve peştemal kuşanmak için bu kişinin, bir Ahi tarafından önerilmesi zorunlu koşulmuştur. Üye olmak isteyenlerden yedi kötü hareketi bağlaması ve yedi güzel hareketi açması beklenir.

I. Cimrilik kapısını bağlamak, lütuf kapısını açmak
II. Kahır ve zulüm kapısını bağlamak, hlim (ağırbaşlılık) kapısını açmak
III. Hırs kapısını bağlamak, kanaat ve rıza kapısını açmak
IV. Tokluk ve lezzet kapısını bağlamak, riyazet (azla yetinmek) kapısını açmak
V. Halktan yana kapısını bağlamak, Hak'tan yana kapısını açmak
VI. Herze (gereksiz hareketler) ve hezeyan kapısını bağlamak, Marifet Kapısını açmak
VII. Yalan kapısını bağlamak, doğruluk kapısını açmak (7 Kapı Açılır 7 Kapı Kapanır).

Anadolu'da ticari hayatın canlanması, şehirlerin gelişimi ve üretime dair ilişkilerin yapılanmasında Ahilik teşkilatının büyük katkıları bulunmaktadır. Ancak bu durum Fatih Sultan Mehmet'in merkezi bürokratik imparatorluk projesinin hayata geçmesi ile değişmiştir. Ahilik teşkilatı zaman içerisinde siyasi gücünü yitirmiş ve esnaf örgütlenmesine bürünmüştür. Lonca teşkilatı XVII. yüzyıla kadar varlığını sürdürmüştür. Ancak teşkilata sonradan dâhil olan gayrimüslimler ile Müslümanlar arasındaki denge korunamamıştır.

1727 yılından sonra din farkı gözetilmeksizin yeni bir yapı oluşturulmuştur. "Gedik" adı verilen bu yeni teşkilat ile eski Lonca teşkilatı arasında büyük farklılıklar yoktur (Afşar & Uzun, 2019). Gedik teşkilatında, ahiliğin temelindeki **"ihtiyaca göre üretim"** ilkesi doğrultusunda **"ihtiyaç kadar işyeri"** mantığıyla hareket edilmiş; bir yörede yeni bir işyerinin açılması, o yörede nüfusun artması, ya da mevcut işyerlerinden birinin sahibinin ölüm/hastalığı sonucunda kapanıp çarşıda "gedik" açılmasıyla mümkün olabilmiştir. Esnaf örgütlenmesinde, XX yüzyılın başlarına kadar gediklerin varlıkları sürdürülmüş; fakat teşkilatın gücü ve ticari hayattaki etkisi, XIX. yüzyılın ortalarına doğru İngiltere ve Fransa'yla yapılan "ticaret anlaşmaları"nın el sanatları üzerindeki olumsuzlukları nedeniyle iyice zayıflamıştır.

Loncalar/gedikler XIX. yüzyıl öncesinde merkezî devlet tarafından kentlerin, sarayın ve ordunun gereksinimlerinin karşılanmasında önemli bir yapı olarak görülürken, bu durum XIX. yüzyıl sonrasında değişmiş ve loncaların kaldırılmasına giden süreci tetiklemiştir. Mamul malların ithalatının artması neticesinde iaşe konularında öneme sahip olan loncalar önemini yitirmiştir. Ayrıca loncaların ithal mallara yönelik rekabete karşı koruma altına alınması da merkezî devlet için bir öncelik olmamıştır (Pamuk, 2017).

XIX. yüzyılın başlarında Avrupa'da "Bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler" ilkesine dayalı liberal iktisat anlayışının benimsenmesi, Osmanlı'yı da etkilemiş olmalı ki, 17 Haziran 1861 tarihinde yapılan bir yasal düzenlemeyle, işyeri açmada uygulanan kısıtlamaya son verilmiş; yeni işyeri açma serbest bırakılmıştır. (Mahiroğlu, 2011). Söz konusu yasal düzenleme, gedikleri kaldırmamakla birlikte ileriki yıllarda yeni esnaf teşkilatlarının oluşturulmasında etkili olmuş; bu bağlamda sancak ve kaza merkezlerinde XIX. yüzyılın son çeyreğine doğru "ticaret meclisleri" kurulmuştur. Gedik teşkilatları XX. yüzyılın başlarında, 1912/1913'te çıkarılan bir yasayla kanun aracılığıyla tamamen kaldırılmıştır (Mahiroğlu, 2011).

Son yaklaşım, Avrupa'da kendini gösteren burjuva sınıfının Osmanlı toplumsal yapısında kendine yer bulamayışı ile ekonomik yapının nasıl şekillendiğini ifade eden ve değerlendiren Ahilik yaklaşımıdır. Ahilik, sadece Türk kültürünün bir uzantısı değil, Orta Çağ İslam coğrafyasındaki fütüvvet geleneğinin devamı niteliğindedir. Fütüvvet, "insanın nefsine hâkim olmasıyla birlikte, başkalarına kötülük yapmaması, iyiliksever ve cömert

61473

olması gibi yüksek ahlaki meziyetlere sahip olmak" anlamına gelmektedir (Turan, 2007).

Sonuç olarak **ahiliğin gayesi**; zenginle fakir, üretici ile tüketici, emek ile sermaye, halk ile devlet arasında iyi ilişkiler kurarak **sosyal adaleti gerçekleştirmek ve ahlaki bir toplum düzeni meydana getirmektir.** Ahilikteki bu amaçlara, sağlam bir teşkilât ve köklü bir eğitim ile ulaşılmıştır (Anadol,1991).

Peştamalleri ile Bursa Esnaflar (Özendes'ten aktaran Dostoğlu, 1999)

"Sabahleyin dükkanlar açıldığı zaman, her esnaf birlik odalarının önünde toplanır, bir kişi dua eder, sonra dağılarak herkes dükkanını açardı. Sabah ilk müşterisi ile alışveriş yapan bir esnafa, ikinci müşteri gelirse ve komşusu henüz alışveriş yapmamışsa, o esnaf müşteriye bütün samimiyeti ile şöyle derdi: "Kusura bakma efendim Allah (cc) bereketini vere, ben bu sabah siftah yaptım. Senin istediğin mal karşı dükkânda da var. O daha siftah etmedi. Siz oradan alın!"

BİR KISSADAN HİSSE

7 KAPI KAPANIR 7 KAPI AÇILIR

Yönetim Kurulması

Yarışma alanı kapsamında **Ahilik Sistemi**'nini düzenleyici, koruyucu ilkelerini ticaret birimleri kapsamında yeniden yaşatılması hedeflendiğinden bu alanda bir **yönetim kurulması** şarttır. Bu yönetim ayrıntılı bir Ahilik Kültürü araştırması sonucunda belirlenen ilkelerle çarşılar başta olmak üzere tüm ticareti düzenleyecek, açılacak işlevlere, satılacak malların maksimum minimum fiyat aralıklarına ve birimlerin kullanılmasına dair yapılacak müdahaleler gibi konularda kararları verecek bir yönetim olacaktır.

TASARIM KARARLARI

Bu şehirde muayyen bir çağa ait olmak keyfiyeti o kadar kuvvetlidir ki insan "Bursa'da ikinci bir zaman daha vardır." Diye düşünülebilir.

Ahmet Hamdi Tanpınar - Beş Şehir

ANA YAKLAŞIM & STRATEJİLER

ÜST ÖLÇEK YAKLAŞIM

Kamusal Açık Alan Üretme Stratejileri

Kamusal açık alan üretmek için en sağlıklı strateji kamulaştırmadır. Kamunun eline geçen alanların kamu yararı için kullanılması uygulanabilir tasarımlar açısından idarelere önemli avantajlar sağlamaktadır.

Kamulaştırma ile oldukça geniş bir alan meydan olarak kentlilere kazandırılacaktır. Bursa geniş kitlelere hitap edecek olan bir meydan kazanacaktır.

Kamulaştırma ve Etaplama

1. Etap

Cemal Nadir Caddesi boyunca kamulaştırma kararı halihazırda alınmış olan binaların ve bu binaların batısındaki kafe alanlarının yıkımı ilk etapta gerçekleşecektir.

2. Etap

Kat sayısının traşlanarak 1 kata düşürülmesi kararı alınan YKM binası için işlemler ilk etap tamamlandığında başlayacaktır.

3. Etap

Alanda yer alan tescilli sivil mimari örneklerinin kamulaştırılmasıdır. Kamu eline geçirilerek tasarım çalışması kapsamında farklı işlevlerle kamuya hizmet verecek olan alanlar kamulaştırılmış olacaktır.

1., 2. ve 3. Etaplarla kültürel miras alanları gün yüzüne çıkarılıp kamuya kazandırıldıktan sonra diğer etap "KİRALAMA" olacaktır.

4. Etap

Günümüzde tarihi dokusuna zarar veren işlevde kullanılan Mahkeme Medresesi ve Meyhaneli Hamamı'na müze işlevi atanarak kente kazandırılması önerilmektedir. Özel mülkiyette olan yapının mülk sahibinden 49 yıllığına kiralanarak kentlilere hizmet etmesi sağlanmalıdır.

Kültür Odakları ve Gezi Güzergahları

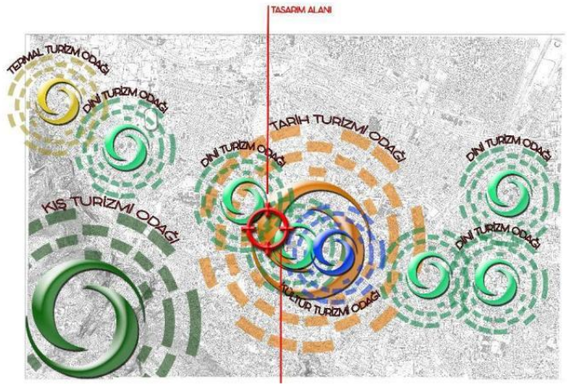

Yeşil Türbe'den başlayarak Saat Kulesi, Orhan ve Osman Gazi'nin mezarına uzanan aks ana gezi güzergahı olarak önerilmiştir. Çalışılan alan ise bu odak noktaları arasında ilişki kuran bir geçiş alanıydı. Bu alanda tasarlanan işlevler ile alan yaya odaklı ve görece daha durağan bir bölge haline getirilerek alanda yer alan kültürel miras ögelerinin algılatılmasıyla yeni bir odak haline gelmiş ve bu gezi rotasında durak noktası olarak yerini almıştır.

TASARIM ALANINA DAİR SORUNLAR

- Ticari birimlerin erken saatte kapanmasından kaynaklı
- Gece güvenlik hissinin sağlanmamış olması
- Farklı işlevlerin yer almaması
- Ticari birimlerin tarihi dokuyu tehdit eden kullanımları
- Tarihi yapıların algılanamaması
- Kaybedilen sivil mimari örnekleri yerine niteliksiz yapıların yapılmış olması
- Osmanlı döneminde gelişmeye başlayan bir alan olmasına rağmen bu dönemi
- Yansıtan yapıların arka planda kalması
- Yönlendirici bir unsur bulunmaması
- Herhangi bir işaret ögesi veya toplanma-dağılma noktasının bulunmaması
- Geçiş alanı durumunda olup vakit geçirilen bir alan olmaması
- Alan yönetimi için çalışmaların eksik kalması
- Koruma-kullanma dengesiyle alakalı sorunlar
- Kültürel mirasın sonraki nesillere sağlıklı bir şekilde aktarılamaması tehdidi
- Tarihi yapılara uygunsuz eklerin yapılması
- Yanlış döşeme teknikleri ve malzeme seçimleri
- Bölgenin turizm potansiyelinin iyi değerlendirilememesi
- Alanı algılatacak noktaların bulunmaması
- Alanda yer alan yüksek katlı vasıfsız binaların anıt eserlerin algılanmasına engel olması
- Bölgede sosyo-kültürel aktivitelerin düzenlenmiyor olması
- Gezi güzergâhlarının tanımlanmamış olması
- Anıt yapıların ve sivil mimarlık örneklerinin çevresinin niteliksiz yapılarla kapatılması
- Bursa'nın seyir noktalarından biri olan tophane surlardan alanın algılanmıyor olması
- Yıkılan kültürel varlık değerine sahip binaların yeniden yapılma sürecinde özgünlüğünü yitirmesi
- Yanlış müdahalelerle sivil mimari yapıların özgünlüğünü kaybetmesi
- Restorasyonların gecikmesi

TASARIM ALANININ POTANSİYELLER

- UNESCO Dünya Miras Listesine dahil edilmesi
- Kültürel miras ögelerini barındırması
- Kentsel kimliği yansıtan unsurları içermesi
- Ahilik kültüründen gelen esnaf anlayışının sürüyor olması ve esnafın çarşıya hanlara sahip çıkması
- Osmanlıdan bu yana ticari kimliğini koruması
- Kullanıcı çeşitliliği barındırması
- Farklı mimarisiyle bellekte yer edebilmesi
- Osmanlının ilk başkenti olması dolayısıyla turizm potansiyeli barındırması
- Kültür turizminin artıyor olması
- Kullanıcıya açık – yarı açık – kapalı mekanları sunması
- Yaya kullanımının araca kıyasla daha yoğun olması
- Alanın yasal koruma altında olması
- Kapalılık hissi yaratacak yüzeylerin bulunması
- Çekim noktası olması
- Her gün çoğu ilçeden ziyaretçi alıyor olması
- Ana odak noktalarına yakınlığı ve kendisinin de odak noktası olması

TASARIM ALANI KIRMIZI ÇİZGİLERİ

Tasarım Alanı Çerçevesinde Belirlenen Kırmızı Çizgiler

Pirinç Han

İpek Han

Bakırcılar Çarşısı

Kapan Han

Bali Bey Han

Meyhaneli Hamamı

Esir Dede Türbesi

Ulu Çarşı

Timurtaş Paşa Türbesi

Mahkeme Medresesi

Tescilli Sivil Mimari Örnekleri

Tasarım Alanı Çerçevesinde Belirlenen Kırmızı Çizgiler

Surlar

Ulucami

Ulucami Hamamı

Emir Han

Çakır Hamam

Zeytin Han

Geyve Han

Bedesten

TASARIM KARARLARI

Ulaşım-Erişim

Tasarım alanı meydan olarak tasarlanan bir alandır dolayısı ile yayalaştırılması gereken, insana hitap edecek bir alan olmalıdır. Bu nedenle bu alanda yer alan araç yollarının yayalaştırması önemli bir konudur. Cemal Nadir Caddesi'nin Atatürk Caddesi'ne bağlandığı alanda Ulu Çarşı girişine dönen araç yolu oldukça yoğun olarak kullanılan bir akstır. Bu aksın varış noktası ise planlı olmayan otopark alanlarıdır. Otopark alanlarına varan araçlar daha sonra bu bölgeden çıkmak için ise Pirinç Han'ın önünden geçerek kapısının karşından Cemal Nadir Caddesi'ne bağlanmaktadırlar. Meydan olarak tanımlı alanın bu şekilde araç odaklı kullanılması alanı meydan olmaktan başka bir fonksiyona dönüştürmektedir. Bu nedenle söz konusu araç yolları yayalaştırılmıştır. Yalnızca Ulu Çarşi'nın önünden Bakırcılar Çarşısı'na uzanan bir aks günün belli saatlerinde çarşılara hizmet etmesi amacıyla düzenlenerek korunmuştur.

Otopark

Alanın merkezinde plansız olarak otopark alanları gelişmiştir. Bu alanlar güvenlik açısından ve estetik açıdan önemli problemdir. Aynı zamanda bu noktada otoparkların yer alması meydan olarak planlanan yayalara ait mekânda oldukça temel bir sorundur. Çalışma alanı tüm Hanlar Bölgesi'yle birlikte Bursa'nın kalbini oluşturmaktadır. Dolayısıyla gün içerisinde birçok araç ve kentli bu alanda bulunmaktadır. Araçların park edebileceği kamusal otopark alanları bulunmamaktadır. Bu durum kentliler için önemli bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu probleme çözüm üretmek amacıyla "Otopark Yönetmeliği"nin Bölge ve Genel Otoparkların Düzenlenme Esasları bölümünde altıncı maddede *"Ana arter yollarda cadde altı, imar mevzuatının izin verdiği meydan, yeşil saha ve parklar ile ilgili kamu kurum ve kuruluşlarınca uygun görülen, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı eğitim tesis alanları hariç, bu kuruluşlara ait veya tahsisli taşınmazların bahçelerinde; tamamen tabii veya tesviye edilmiş zemin altında kalan kısımlarda, otopark giriş ve çıkışlarında can ve mal güvenliğinin sağlanması, giriş ve çıkışların bu alanların giriş ve çıkışlarından ayrı olması ve kullanımını etkilememesi koşullarıyla, mevcut ağaç dokusu dikkate alınarak; korunması gerekli ağaçlara hiçbir şekilde zarar verilmemesi, ağaçlandırma ve bitkilendirme için yeterli derinlikte toprak örtüsü bırakılması ve standartların sağlanması kaydıyla bölge ve genel otopark yapılabilir."* denmektedir. Bu maddeye istinaden tasarlanan meydan alanının altında bölgeye hizmet edecek yaklaşık 140 araçlık bir bölge otoparkı oluşturulmuş. Giriş-çıkışlarında düzenlemeler yapılarak can ve mal güvenliğinin sağlanmasına dair tüm önlemler alınmıştır.

Turist otobüsleri duraklama alanı

Çalışma alanı ve yakın çevresi Bursa'nın Osmanlı'dan günümüze en büyük çekim merkezi olmuştur. Özellikle günümüzde Bursa'yı ziyaret etmeye gelen turist gruplarının ilk ziyaret alanı bu bölgedir. Bu nedenle gün içerisinde çok fazla turist otobüsü alana turist getirmektedir. Ancak bu

61473

aks turist otobüslerinin bekleme yapabileceği yalnızca bir alan bulunmaktadır. Mevcut alan Ulucami'nin dolmuş duraklarıyla bir arada olup yoğunluğun, hareketin çok olduğu ve çoğu gün yetersiz kalan bir alan olmaktadır. Bu bağlamda hizmet sunulamayan ya da kötü hizmet sunulan turistlerin belleklerinde Bursa için olumsuz duygular yer edebilir. Bu duruma karşı bir önem almak ve ziyaretçilerin konfor düzeylerinin arttırılması bağlamında meydan girişinde bir turist otobüsü duraklama alanı tasarlanmıştır.

Hemzemin yaya geçidi

Bursa'da yaşayan ve bu tasarım alanını kullanan kentliler için bir klasik haline gelmiş durum mevcuttur. Bu durum şudur; Pirinç Han ve Bali Bey Han arasında trafik lambalarıyla iki tarafa akış sağlanmaktadır. Ancak yayaların neredeyse %80'i bu trafik ışıklarında bulunan yaya geçidini kullanmayıp 70-80 metre güneyden otobüs duraklarının bulunduğu yerde araç yolundan karşıdan karşıya geçmektedir. Bu durum yayaların en kısa yolu seçme çabasından kaynaklanmaktadır. Bu durum söz konusu tasarım çalışması kapsamında gerçekleşmemesi hedeflenen temel meselelerdendir. Bu probleme ek olarak yoğun yaya kullanımının gerçekleştiği alanda Cemal Nadir Caddesi'nin iki tarafından yayaların karşı alana geçmesini sağlayan yaya geçidini kullanan kentli sayısına kıyasla oldukça yetersiz kalmaktadır. Kısacası alanda Bali Bey Han ve Pirinç Han arası yaya sirkülasyonunu güçlendirecek ve en uygun noktadan iki alanı bağlayacak bir yaya geçidi tasarlanması önerilmiştir. Bu bağlamda yaya hareketi üreten toplu taşıma duraklarından meydana aktarılacak yaya hareketini düzenlemek ve yaya geçidini genişletip yeşil ışık süreleri uzatılarak kentsel belleğe araç yolu olarak yer eden ulaşım aksında yaya yolu algısı oluşturulmak adına yeni bir yaya geçidi düzenlemesi yapılarak problem olarak tespit edilen konuların çözülmesi sağlanmıştır.

Yaya Sirkülasyonu – Odak Noktaları/Çekim Alanları – Gezi Güzergahı

Günümüz kentlerinde yayalara rahat ve güvenli bir dolaşım sağlamak üzere yaya bölgesi uygulamaları gerçekleştirilmektedir.

Bireyler içerisinde bulundukları, yaşadıkları mekânlardan hareketle, mekânları değerlendirmektedir. Deneyimleyebildikleri kadar alana hâkim olabilmektedirler. Yaya hareketin yanı sıra insanlara tanıdığı hareket özgürlüğüne rağmen motorlu araçlar kentsel çevrelerde olumsuz etkiler yaratarak, insanlığın kendi yaşam alanında birçok unsurun yok olmasına neden olmuştur.

Kentin merkezinin veya merkezlerinin yaşantısını sürdürebilmesi için ticaretin, belli iş kollarının var olduğu, kentin ekonomik faaliyetlerinin sürdürüldüğü, hizmet olanaklarının en üst düzeyde olduğu; ticari merkezler bu mekânlar arasında yaya erişimini sağlamak, özellikle yoğunluğun fazla olduğu alanlarda hem yaya, hem de taşıt trafiğinin birbirlerine olan olumsuz etkilerini en alt seviyede tutmak, günümüz çağdaş kent planlama ve kentsel tasarım anlayışı içerisinde yeni arayışlar gerektirmektedir. Yayalaştırma alanları, otopark ve turist otobüsü duraklama alanlarıyla alaka yaya odaklı kararlar alınarak yaya sirkülasyonunun daha güvenli ve konforlu gerçekleşmesi sağlanmıştır.

Yaya sirkülasyonunun güvenli olması turizm odakları arası canlılığın artması bağlamında öncelikli bir konudur.

Alan birçok odak noktasının arasında yer almaktadır. Ancak mevcut haliyle bu odaklar baskın gelmiş ve çok önemli yapılar olan PİRİNÇ HAN, İPEK HAN, BAKIRCILAR ÇARŞISI arka planda kalıp Bursa'nın kalbinin geçiş noktası haline gelmiştir.

Görsel olarak kentliler ve ziyaretçiler tarafından deneyimlenemeyen tarihi yapılar üretilen yeni bir ODAK NOKTASI ile MEYDAN olarak bu odak noktaları sistemine dahil edilmiştir.

Meydan en çok yaya hareketi üreten iki odağın arasında yer almaktadır. Ulucami, Zafer Plaza, Şehreküstü Metro İstasyonu, Altıparmak ticaret alanları ve tüm ilçelerden gelen toplu taşıma araçlarının en yoğun duraklarında yer almaktadır.

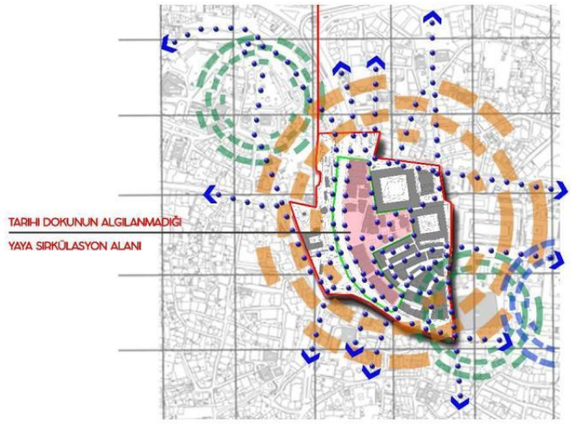

Arazi Kullanım

Tasarım alanı Osmanlı'nın Bursa'yı fethetmesiyle birlikte gelişmeye başlamıştır. Oluşum sürecinde ticaret alanı olarak işlevlendirilen alan günümüze kadar işlevini korumaya devam etmiştir. Mevcut durumda tasarım alanında ticaret işlevinden farklı kullanım alanları yer alsa da bunlar birkaç birimden fazla bulunmamaktadır.

Köhneme sürecine girmiş olan alanın bazı bölgelerinin fiziksel ve işlevsel yapısının sağlıklaştırılması ve gerekli noktalarda dönüştürülmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu gereklilikler kapsamında;

Kapalı alanlarda;

- Alanın doğu sınırında kültürel miras alanlarının algılanmasını engelleyen, kent siluetinden silen kentsel kimliği olumsuz etkileyen yapı stoğunun meydan alanına dahil edilerek kamulaştırılması
- Pirinç Han ilk bakışta iyi durumda gözükse de üst katlarının kullanılmadığı ya da uygunsuz işlevlerle kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca nargile kafe olarak kullanılan giriş katların korunması adına yapılan üst örtü tarihi yapı tahrip edilerek yapılmıştır. Bu alanda işlevsel olarak sağlıklaştırma yapılması önerilerek fiziksel yapının da kontrollü bir şekilde sağlıklaştırılmasını sağlamak.
- İpek Han'in meydana bakan yüzey alanında zemin katların yeme-içme mekanları olarak işlevlendirilmesiyle alanda geçirilen zaman ortalamasının arttırılması. Ancak tarihi yapıyı tahrip etmeyecek şekilde ve oturma alanlarının yapı dışında yer alması koşuluyla yeme-içme mekanları açılabilecektir.
- Bakırcılar Çarşısı'nın meydana bakan yapı yüzeyi kademeli bir yüzeydir. Zemin kat üst katına göre yaklaşık 1,5-2 metre daha ileridedir. Bu zemin kat ve ikinci kat arasında görülen teras benzeri oluşum zaman içerisinde etrafı çevrilerek birimler haline dönüştürülmüşlerdir. Tarihi yapıya uygun olmayan bu eklentiler kültürel mirası tehdit etmektedir. Bu nedenle yapılan eklerin temizlenerek Bakırcılar Çarşısı'nın özgün yapı yüzeyinin meydana sergilenmesi tasarlanmıştır.
- YKM binası alanın algılanmasında sorun teşkil eden bir yapıdır. Ancak gerek zemin altı gerekse zemin üstü bağlantıları nedeniyle yıkılması uygun görülmemiştir. Bunun yerine kat yüksekliğe müdahale edilerek traşlanması önerilmektedir. Kat yüksekliğine müdahale edildikten sonra zemin üzerinde kalan en yüksek noktası yaklaşık 3,5 m olacak şekilde kademelendirilerek meydana ulaşması ve meydanla bütünleşmesi öngörülmüştür. Yeşil çatı sistemi uygulanarak bu yeşil alanlar kademelerle zemine kadar ulaşmaktadır. Bu alan aynı zamanda meydanın durağan noktalarından olup ticari aktiviteleri ya da turizm aktivitelerini gerçekleştiren bireylerin dinlenme, eğlenme alanı olarak kurgulanmıştır. Aynı zamanda hemen kuzeyinde tasarlanan ve çalışmanın devamında aktarılacak olan etkinlik alanı için bir amfi işlevinde olarak tasarlanmıştır.

Açık alanlarda;

- Öncelikle ana yaya aksı belirlenmiştir. Bu aks Ulucami'den gelerek Zafer Plaza'ya ulaşan ya da tam tersi istikamette gerçekleşen, Bakırcılar Çarşısı'nın kuzeybatı kapısından ve Ulu Çarşi'nın güneybatı kapısından üretilen yaya aktivitelerinin Ulucami-Zafer Plaza aksında gerçekleşen harekettir. Yoğun olarak kullanılan diğer bir aks da ana yaya aksını dik kesen çalışma alanından Bali Bey Han, otobüs ve tramvay duraklarının olduğu yöne doğru gerçekleşen yaya hareketler sonucu oluşan akstır. Yapılan analizler ve gözlemler sonucu ulaşılan bu bilgi doğrultusunda ana yaya aksı onu besleyen diğer akslar tespit edilerek bu alanlar geçiş alanları olacak şekilde döşemesi farklılaştırılıp herhangi bir engel olmadan kullanılabilecek alanlar olarak tasarlanmıştır.
- Açık alanlardan tarihi yapıların daha iyi algılamasını sağlayacak seyir alanları oluşturulmuştur. Bu seyir alanları surlar ve hanlar bölgesi arası iletişimi güçlendiren seyir terası üzerinde ve YKM binasının durağan ve meydana yönlenen noktaları bu alanlardır.
- Seyir alanlarının da kesişme noktası olan alanda bir etkinlik alanı önerilmiştir. Yılın farklı günlerinde sanat performanslarına, kamusal toplantılara ev sahipliği yapacak "kentliyi konuşturacak, kendisini ifade

etmesini sağlayacak" bir etkinlik alanı olarak tasarlanmıştır.

- Açık alanların tüm yaş gruplarını kapsayıcı olması hedeflenmiştir. Bu nedenle tüm yaş gruplarına hitap edecek seyir ve etkinlik alanları dışında bir de yalnızca çocukların kendini ifade edebileceği bir alan olan "etkinlik çayırı" üretilmiştir.

TASARIM KARARLARI

Meydanlar kentlerin belleği olan mekanlardır. Bu nedenle meydanları hatırlanabilir kılmak ve bu alanları çekim merkezi haline getirmek önemlidir. Bu mesele de ancak güçlü bir kentsel imajla ve uygun işlevlerin meydan ve çevresinde yer seçmesiyle sağlanabilir. Kentsel imajı güçlendirecek öneriler, tarihi imajı ortaya çıkartıp yeni imaj ögeleriyle entegre olmuş harmanlayıp alanın kimliğini çeşitlendirecek, kentlilerin algılamasını ve belleğinde yer etmesini sağlayacak ve meydanı **çekim** alanı haline getirecek destekleyici fiziki unsurlar olacaktır. Bu unsurlarla birlikte tasarım alanı için atanacak en uygun ve tarihi dokuya saygılı işlevlerle meydan kullanıcısı artacaktır. Fiziksel ve işlevsel olarak meydanı çekim noktası haline getirebilme meselesi, meydanın sürdürülebilir olması noktasında en önemli kriterlerdendir.

Plastik Öge olarak "Tarihi Kucaklayan Anıt"

Meydanın odak noktasında tasarlanan su ögesinin içerisinde yer alan yeni işaret ögesi önerilmektedir. Bu öge form bakımıyla Hanlar Bölgesi'ni ve yeni gelişim alanlarını arkasına alarak alanın bugünden geçmişe tüm tarihini kucaklayan imgesel bir yansıma yaratması amacıyla tasarlanmıştır. Bu nedenle; Bursa'nın ilk yerleşim alanı olan kale içine ve Bursa'yı fethederek Türkleştiren Selçuklu ve Osmanli'nın ilk izlerine yüzünü dönmüş, değerlerini buradan alan, arkasında yer alan dokuya da bu değerleri işaret eden bir insan figürü soyutlanarak meydana bir anlam daha yüklenmiştir.

Yeşil Sistem

Akslarını ve formlarını tarihi dokunun dikdörtgen planlarından alan, meydandan Balibey Han ve Bursa surlarına işaret eden, bu iki alanı bütüncül algılatan bir yeşil sistem kurgulanmıştır. Ayrıca Ulucami'den surlara doğru yönelen ana yaya aksında Hanlar Bölgesi'nde yer alan kültürel miras alanlarının tanıtım bloklarını barındıran alanlardır.

Seyir Terası & Rekreatif Seyir Alanı

Kültürel miras ögelerini barındıran alanlarda, bu ögelerin seyredilebileceği alanların olması mekanla iletişim kurmak ve alana kentlileri çekmek adına önemli müdahalelerdir. Bu nedenle tasarım alanı kapsamında müdahaleler yapılmıştır.

Kültürel miras ögelerinin algılanmasını engelleyen YKM binası bazı müdahalelerle "Rekreatif Seyir Alanı" olarak dönüştürülmüştür. Bu alan hem seyir alanı olarak kullanılacak hem de geleneksel çarşı ve modern çarşı (Zafer Plaza) arasında ticari aktiviteler sonrası ve turizm aktiviteleri sonrası bir dinlenme alanı olarak değerlendirilecek olan araçlardır. Meydanda geçirilen ortalama zamanın artmasına da katkıda bulunacaktır.

Alanda panoramik olarak bir bakış yakalamak ve tüm kültürel miras ögelerini farklı bakış açılarıyla algılatmak maksadıyla günümüz ürünü olan bir yapı önerilmiştir. Bu yapı tarihi dokuya zarar vermeden tarihi dokuyu kentliye sunan bir seyir terasıdır. Seyir alanı işlevinin olmasının yanısıra yaya köprüsü olarak da işlev görecek kent terası aynı zamanda sur ve kale alanıyla hanlar bölgesini birbirine kesintisiz bir akışla bağlayacak olan öge olarak tasarlanmıştır. Tophane, surlar, kale, Osmanlı Padişahları'nın mezarları ve çevresindeki çekim noktalarından ziyaretçileri toplayıp tasarlanan meydana, oradan da Ulucami, Zafer Plaza, çarşılar vb. gibi diğer çekim noktalarına dağıtan bir düğüm noktası olarak tasarlanmıştır.

Kent Sahnesi

Seyir alanlarının da kesişme noktası olan alanda bir etkinlik alanı önerilmiştir. Yılın farklı günlerinde sanat performanslarına, kamusal toplantılara ev sahipliği yapacak "kentliyi konuşturacak, kendisini ifade etmesini sağlayacak" bir etkinlik alanı olarak tasarlanmıştır.

Etkinlik Çayırı

Meydan için hayal edilen en önemli özellik de "kapsayan" bir meydan üretmekti. Kapsayan kimliğinin alt başlıklarından biri de tüm yaş grupları için alanı çekim merkezi haline getirmektir. Kısaca tüm yaş gruplarının kullanabileceği, vakit geçirebileceği alanlar üretmek ana

61473
GEYVE HAN

yaklaşımlar arasındadır. Bu nedenle tüm yaş gruplarına hitap eden eğlenme, etkinlik ve seyir alanları gibi alanlar haricinde henüz bu alanları tek başına kullanamayan oyun ve ilkokul dönemi çocuklar (3-11 yaş) aile gözetiminde tek başlarına vakit geçirebilecekleri tarihi yapılarla iç içe bir etkinlik çayırı üretilmiştir. Çocukluk çağından tarihi dokunun belleğe kodlanmaya başlanması koruma bilincinin gelişmesi açısından oldukça önemlidir. Bu gibi alanlar da bu bilincin oluşmasına katkı sağlayacak unsurlardır.

Tarihi Duvar

Tasarım sürecinde alanını daha iyi algılamak, tanımak ve deneyimlemek amacıyla alana teknik geziler gerçekleştirildi. Gerçekleştirilen bu gezi sırasında niteliksiz yapılarla birleşen tarihi bir duvar keşfettik. Duvar bir katlı ve 6 birimden oluşan depo olarak kullanılan yapının bir duvarını oluşturmaktaydı. Diğer ekler betonarme ve bilinçsizce yapılan ekler olup bir cepheyi oluşturan tarihi duvar hala kültürel miras değerini koruyan bir yapıdır. Öyle ki yapı Bakırcılar Çarşısı'nın cepheleriyle aynı yapım sistemi, rengi ve malzemesinden oluşmaktadır. Önceden Bakırcılar Çarşısı'nın bir eklentisi olduğunu düşündüğümüz duvara dair eski Bursa fotoğraflarına ne yazık ki herhangi bir kaynaktan ulaşamadık. Keşfedilen tarihi duvarın gün yüzüne çıkarılması ve kültürel miras değerleri arasında bir imaj ögesi olarak yer alması bu bölge ve kimliği bağlamında oldukça etkili unsurlardan biri olacaktır. Duvar, önerdiğimiz su ögesi ve İpek Han arasında yer alan görsel olarak güçlü bir etkiye sahip olan yapıdır. Alanın fotoğraf çektirilmeye değer yani ziyaretçilerin ziyaret sonunda da hatırlayacağı ve farklı bireylerle de paylaşma potansiyeli bulunan yapıdır. Bu vesileler yoluyla dolaylı olarak alana ziyaretçi çekme potansiyeli bulunmaktadır.

Aynı zamanda da "etkinlik çayırı" bu duvarla iç içe tasarlanarak vakit geçirecek çocukların tarihle temas ederek, geçmişe dokunarak vakit geçirmeleri amaçlanmıştır.

Duvar eklerinden temizlenerek güçlendirme çalışmaları yapıldıktan sonra kentlilere sunulacaktır.

Aynı zamanda Bursa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'na tescillenmesi üzere öneri sunulacaktır.

Meyhaneli Hamamı

Sultan II. Murad tarafından 1426, Muradiye Camisi ve İmareti'ne gelir sağlamak amacıyla inşa ettirilen bir hamamdır. Adını bir zamanlar şaraphane olarak kullanılmasından almaktadır. Cumhuriyet Caddesi yol yapımı sırasında kadın ve erkek bölümlerine ait soğukluklar tamamen yıkılmıştır. Günümüzde ise özel mülkiyette olan yapı ticaret fonksiyonuna sahiptir. Kadın giyim kıyafetleri satılan tarihi yapı işlevsel ve fiziki olarak sağlıklaştırılması gereken bir yapıdır. Aynı zamanda bu yapı kentlilerin ve turistlerin ziyaretine açılarak yaşatılması, koruma-kullanma dengesi bağlamında uygun işlevle kullanılması gereken yapıdır. Bu nedenle Meyhaneli Hamamı'nda Osmanlı Dönemi'nde Hanlar Bölgesi'nin işleyişini düzenleyen "Ahilik Değerleri"ni aktaran bir müze olarak kullanılmasına karar verilmiştir.

Su Ögeleri

Akslarını ve formlarını han planlarının dikdörtgen formundan alan, meydandan Balibey Han ve Bursa surlarına işaret eden, bu iki alanı bütüncül algılatan bir su aksı sistem kurgulanmıştır.

Havuz

Hanlar Bölgesi'nde yer alan hanlar genel olarak kareye yakın dikdörtgen planlı olarak yapılmıştır. Bu han planlarının tamamlayıcı unsurları ise genelde hanın merkezinde planlanan ya bir havuz ya bir çınar ağacı ya da özgün bir örnek olarak mescit alanı bulunmaktadır. Meydanın tasarımında da hanların bu formu yansıtılmaya çalışılmıştır. Orhangazi Meydanı ve doğusunda yer alan alt kademe meydan da odak noktasında bir havuz tasarlanarak geliştirilmiştir. Bursa'da yaşayan kentliler bu su ögeleri ve çevresini aktif olarak kullanan bireylerdir. Ve yeni tasarlanan bir meydanda da işlev olarak bu öge kentsel belleklerinde yer ettiği için bir su ögesi-havuz arayışına gireceklerdir. Tüm bu gerekçeler bağlamında alanda çevredeki anıtsal yapılardan referans alınarak bir havuz tasarlanmıştır. İşaret ögesi olarak önerdiğimiz heykel ise bu havuzun en uygun noktasına yerleştirilerek tüm ana akslardan görünmesi sağlanmıştır. Aynı zamanda su yüzeyinin yansımasında anıt yapıların görünmesi sağlanarak kentsel imaj güçlendirilmiştir. Yaz aylarında yaratacığı serinlik etkisiyle mevsimsel olarak avantajlarından faydalanılması hedeflenmiştir.

61473

Kiosk

Meydanda bulunan kentlilerin ve ziyaretçilerin günlük gereksinimlerinin (içecek, yiyecek, BUKART dolum noktası vb. gibi) karşılanacağı bazı birimlere ihtiyaç duyulacağı öngörülmüştür. Bu birimlerin mevcut kentsel dokudan farklılaşması hem algılanabilmeleri hem dokuyu taklit etmemeleri hem özgün olmaları adına yeni çizgilerle tasarlanmıştır. Alanda ana yaya aksları üzerinde ve toplu taşıma için düğüm noktası olan noktada olacak şekilde toplam 4 adet kiosk önerilmiştir.

Tescilli Sivil Mimari Örnekleri

Tasarım alanının oluşum sürecinde anıtsal yapılarla birlikte ağır ağır konut alanları da gelişmiştir. Ancak yangın ve deprem gibi sebeplerle bu alanda toplam 4 adet konut yapısı özgün haliyle günümüze ulaşabilmiş ve tescillenmiş sivil mimari örnekleridir. Söz konusu sivil mimarlık örnekleri günümüzde dokusuna müdahale gerektiren işlevlere sahiptir. Sattıkları ürünleri sergilemeyi talep eden esnafların sokak cephelerinde vitrin alanları açmaları yapıların özgünlüğünü etkileyen konulardır. Kalan son 4 yapının korunarak kentlinin deneyimine açık olmasını sağlamak idarelerin sorumluluğunda olmalıdır. Kısacası bu kültürel miras alanlarının tüm hakları kentliler adına Büyükşehir Belediyesi'ne ait olmalıdır. Kamulaştırılarak her yapıya özel olarak atanan işlevlerle fiziksel ve işlevsel sağlıklaştırmanın gerçekleştirilmesi sağlanarak yapıların her birinin ayrı bir çekim noktası olması sağlanacaktır.

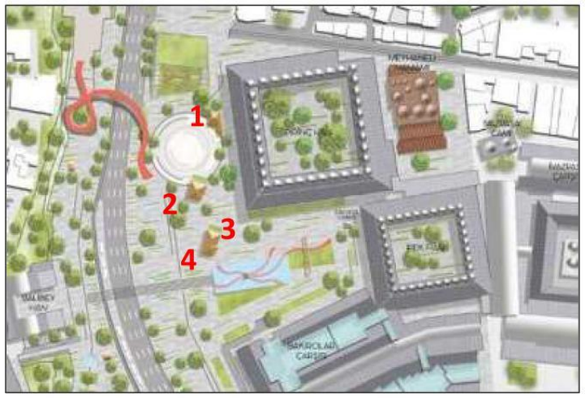

1 Nolu Tescilli Sivil Mimar Örneği

1 nolu tescilli sivil mimar örneği Hanlar Bölgesi dair bir yönetim sisteminin kurulması proje kapsamında önerildiğinden bu yönetim sisteminin de aktif olarak alana hizmet edecek aktivitelerini gerçekleştireceği bir "yönetim binası" olarak işlevlendirilmiştir.

Yarışma alanı kapsamında **Ahilik Sistemi**'nini düzenleyici, koruyucu ilkelerini ticaret birimleri kapsamında yeniden yaşatılması hedeflendiğinden bu alanda bir **yönetim kurulması** şarttır. Bu yönetim ayrıntılı bir Ahilik Kültürü araştırması sonucunda belirlenen ilkelerle çarşılar başta olmak üzere tüm ticareti düzenleyecek, açılacak işlevlere, satılacak malların maksimum minimum fiyat aralıklarına ve birimlerin kullanılmasına dair yapılacak müdahaleler gibi konularda kararları verecek bir yönetim olacaktır.

Alanı belirli periyotlarla alanı deneyimleyen yönetim üyelerinin korudukları alanın içerisinde bulunması, sahiplenme, aidiyet hissinin oluşmasını sağlayacağından alana dair alınacak kararlarda daha doğru müdahalelerde bulunmasını sağlayacaktır.

2 Nolu Tescilli Sivil Mimar Örneği

2 nolu tescilli sivil mimari örneği ise hanlar bölgesinde uzmanlaşılmış zanaat dallarına ait ürünler üretmeyi sağlayacak bir "SANAT ATÖLYESİ" olarak işlevlendirilmiştir. Meslek haklarını koruma, ahlaklı bir tüccar olma gibi gayeleri bulunan Ahilik kültürü ile ticari fonksiyonlarını günümüze kadar getirebilmiş olan hanlar bölgesinde profesyonelce üretilen her bir ürün için bazen haftanın bazen ayın bazen yılın belli günleri ayırılarak sanat atölyeleri gerçekleştirilecektir.

3 ve 4 Nolu Tescilli Sivil Mimar Örnekleri

3 ve 4 nolu tescilli sivil mimari örneklerine atanacak olan işlev, tüm yaş gruplarından bireylerin alana duyulan heyecanı arttıracak bir aktivite olarak tasarlanmıştır. Bu tescilli yapıların mevcut odaları dokusuna zarar verilmeyecek şekilde düzenlenerek **VR GÖZLÜKLERLE** Hanlar Bölgesi'nin ve Bursa'nın tarihi dokusunu içeren alanların sanal ortamda ziyaret edilmesini sağlayacaktır. Ancak bu ziyaret **İSTENİLEN ZAMANDA** gerçekleşebilecektir. Şöyle ki Roma İmparatorluğu'ndan Selçuklu Dönemine, Selçuklu Dönemi'nden Osmanlı Devleti'ne ve günümüze kadar olan tüm zamanlarında Bursa Hanlar Bölgesi'ni aktaracak tüm zamanlara **SANAL GERÇEKLİKLE** bir ziyaret gerçekleştirilmesi mümkün olacaktır. Bu aktivite sonucu elde edilen gelir de hem yapının kendi bakım, onarım, sağlıklaştırma gibi

61473

harcamaları için bütçe oluşturacak hem de çalışma alanının bakımı için gerekli bütçeye katkı yapacağı öngörülmektedir.

Aynı zaman bu iki yapıdan ana yaya aksları üzerinde yer alan 4 numaralı yapının ilk katı bilgilendirme merkezi olarak düzenlenecektir.

Merkez Bankası

DOCOMOMO 1990 yılında"modern mimarlık, tasarım ve şehir plancılığı ürünlerini belgelemek ve korumak" amacıyla oluşturulan uluslararası bir kuruluştur. Türkiye Çalışma Grubu olarak da Merkez Bankası "rekonstrüksiyon"u ile alakalı görüşlerini sunmuşlardır. Bu görüş kapsamında *"Rekonstrüksiyonun yapının belge değerini tümüyle ortadan kaldıran bir uygulama olması nedeniyle çok zorunlu haller dışında tercih edilmemesi ve Bursa Merkez Bankası'nın yapısının özgünlüğünü ve bütünlüğünü kaybetmeden korunabilmesinin öncelikli hedef olması gerektiğini; bu çerçevede, verilmiş olan rekonstrüksiyon kararının yeniden gözden geçirilmesi ve güncel koruma teknikleri kullanılarak yapının yıkılmadan, güçlendirilerek korunması için çalışmaların yapılması"* gerekliliği Yüksek Kurul ile paylaşılmıştır. DOCOMOMO gibi birçok yapılanma karşı çıktığı halde rekonstrüksiyon kararı değişmemiş ve yapı ne yazık ki 2020 yılında yıkılmıştır.

Bu yapının yeniden aslına uygun olarak inşa edilmesi "rekonstrüksiyon" kararını alan yönetimlerle ne yazık ki mümkün değildir. Bu nedenle kaybedilen değeri anmak adına alanın girişi hem Bali Bey hanı karşılayacak hem de Merkez Bankasının girişine denk gelecek şekilde tasarlanmış ve döşemesi farklılaşmıştır. Özgün olmayacak yapıyı yeniden inşa ettirmek meydan bağlamında Bursa'ya ve alana herhangi bir kazanım sağlatmayacak aksine özgün olmayan kötü bir replikanın meydanın tüm kültürel miras alanlarını algılatan kurgusunu değiştirecektir. Bu nedenle binanın rekonstrüksiyonu önerilmeyip ona atıfta bulunulan bir tasarım kararı alınmıştır.

Kültürel Miras Yapıları için Önerilen Müdahale Yöntemleri

Bakırcılar Çarşısı

Ayıklama (Liberation); çarşının ilk katı taban alanı olarak ikinci kattan yaklaşık iki metre kadar önde yer almaktadır. İkinci kat birinci kattan geri çekilerek yapılmıştır. Çarşının ikinci katında bir çatı ve bu ilk ve ikinci katlar arasındaki farkın üzerinde bir çatı bulunmaktadır. Süreç içerisinde alt kotta yer alan çatı yıkılarak üzeri beton eklerle kapatılmıştır. İkinci katın meydana bakan cephesi artık eklentilerle kapatılmış ve tarihi doku tahrip edilmiştir. Bu nedenle tarihi ve estetik değer taşımayan ve özgünlüğünü bozan bu eklerden arındırılması önerilmiştir.

Temizleme (Cleaning); Çarşının mevcut durumdaki üst örtüsünün oldukça bakımsız kaldığı ve kirlendiği için cam olduğu halde örtünün ışığı geçirme oranının düştüğü gözlemlenmiştir. Bu nedenle yapı malzemesi temizlemesi önerilmiştir.

Aynı zamanda temizlenen mevcut üst örtü için Ahilik kültüründe mertebeleri sembolize eden bir sembol tasarlanmıştır. Tasarlanan bu sembol ile Bakırcılar Çarşısı ve Ulu Çarşı'nın üst örtüleri kaplanarak esnafın hatırlaması gereken değerlerin her an göz önünde olması hedeflenmiştir.

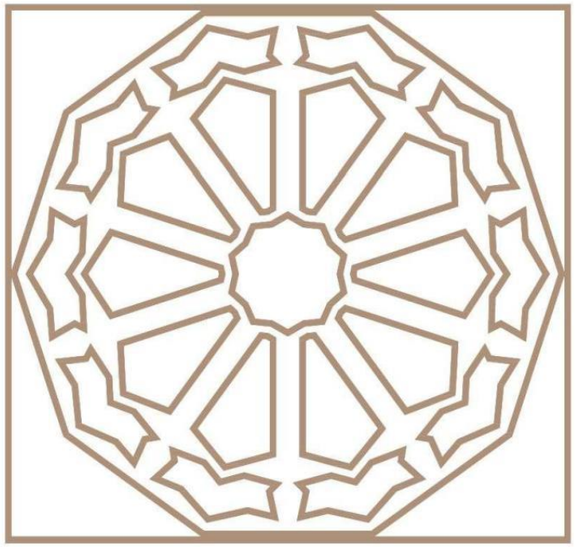

Pirinç Han

Temizleme (Cleaning); Hanın çatısını kaplamada kullanılan malzeme kurşun olduğu için zamanla paslanma vb. şekilde kirlenmiştir. Yapı malzemesinin kendine özgü müdahale yöntemleriyle temizlenmesi önerilmiştir.

Sağlıklaştırma (Urban Rehabilitation); Bozulmanın, deformasyonun yeni başladığı ancak özgün niteliğini kaybetmemiş olan tarihi değerlerin fiziksel ve işlevsel olarak eski haline kavuşturulması. Pirinç Han'in da üst katlarının kullanılmadığı ya da uygunsuz işlevlerle kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca nargile kafe olarak kullanılan giriş katların korunması adına yapılan üst örtü vb. ekler tarihi yapı tahrip

61473

edilerek yapılmıştır. Bu alanda fiziksel sağlıklaştırma ve işlevsel olarak sağlıklaştırma yapılması (yeni işlevlerle bilinçli kullanım önermek – bilinçli kullanıcı çekmek) önerilerek ekonomik olarak sağlıklaştırılmasını sağlamak. Bu bağlamda hanın üst katlarını sanat ve tasarım atölyelerinin açılması teşvik edilecektir. Teşviklerin yerel ve merkezi yönetimler desteğiyle gerçekleşmesi beklenilmektedir.

İpek Han

Ayıklama (Liberation); Öncelikle İpek Han'da tespit edilen sorun hanın tasarlanan meydana bakan cephesinde özgün yapıda kapı olarak bulunan açıklıklar kapatılarak pencere açıklıklarına dönüştürülmüş olmasıydı. Özgün yapısına yapılan bu müdahale sonucu tarihi ve estetik değer taşımayan, özgün yapıya aykırı eklerin temizlenip aslına uygun halde kapı açıklığına dönüştürülmesi önerilmiştir.

Sağlıklaştırma (Urban Rehabilitation) – İşlevsel Sağlıklaştırma; Aynı zamanda bu alan çoğunlukla depo olarak kullanılmaktadır. Bu işlev de tarihi yapının bakımsız kalmasına köhneme sürecine girmesine ve ekonomik olarak sağlıksızlaşmasına neden olacak işlevlerden biridir. Bu nedenle İpek Han'ın meydana bakan cephesindeki açıklıklar eski haline getirildikten sonra kafe-pastane-restaurant gibi kullanımlarla sınırlandırılarak işlevlendirilmesi önerilmiştir. Böylece işletmelerin kapılarının önlerinde oluşturacakları oturma alanlarında hizmet alarak dinlenmek isteyen kentliler için bir seçenek olarak meydanda yer alacak ve meydanda geçirilen ortalama zamanın artmasına katkıda bulunacaktır.

Ulu Çarşı

Basit Müdahale ile Koruma (Preservation); Korunması gerekli kültür varlıklarına hiçbir müdahalede bulunmadan, sadece onlara zarar veren etkenlerin ortadan kaldırılması önerilerek yapının özgün yapısının algılanabilirliğinin arttırılması hedeflenmiştir.

Kapan Han

Ayıklama (Liberation); Kültürel varlıkların tarihi ve estetik değer taşımayan ve özgünlüğü bozan eklerden arındırılması konusunu içermektedir.

Sağlamlaştırma (Consolidation); Yapının ömrünü uzatmak için öncelikle başvurulan bir müdahale yöntemidir. Yapı malzemesinin sağlamlaştırılması, zeminin sağlamlaştırılması ve taşıyıcı sistemin sağlamlaştırılması gibi konuları içermektedir.

Bütünleme (Reintegration); Bir bölümü hasar görmüş ya da yok olmuş yapı ya da yapı ögelerinin ilk tasarımındaki bütünlüğe kavuşturacak biçimde geleneksel ya da çağdaş malzeme kullanılarak tamamlanması konusunudur.

Aktarılan tüm müdahale yöntemleri Kapan Han için uygulanması gereken yöntemlerdir. Büyük bir bölümü yok olan hanın kalan ögelerine bazı ekler, müdahaleler yapılmıştır. Öncelikle bu eklerin ayıklanması gerekmektedir. Daha sonra eklerinden arındırılan yapının sağlamlaştırma uygulamaları yapılmalıdır. Son olarak da özgün formuna uygun olarak yapının bütünlemesinin yapılması kararı verilmiştir. Bütünleme yapılırken seçilecek malzeme çağdaş malzemeler seçilerek özgün yapı ön plana çıkarılacaktır.

Bali Bey Han

Basit Müdahale ile Koruma (Preservation); Korunması gerekli kültür varlıklarına hiçbir müdahalede bulunmadan, sadece onlara zarar veren etkenlerin ortadan kaldırılması önerilerek yapının özgün yapısının algılanabilirliğinin arttırılması hedeflenmiştir.

Timurtaş Paşa Türbesi

Basit Müdahale ile Koruma (Preservation); Korunması gerekli kültür varlıklarına hiçbir müdahalede bulunmadan, sadece onlara zarar veren etkenlerin ortadan kaldırılması önerilerek yapının özgün yapısının algılanabilirliğinin arttırılması hedeflenmiştir.

Peyzaj Elemanları

Proje alanında kullanılan kent mobilyaları, tasarım ve malzeme dili olarak meydan ile bütünleşik durumdadır. Modüler yapısı ve çağdaş tasarımları ile alanın tarihselliğinin önüne geçmeden ihtiyaçlara cevap verecek niteliktedir.

Banklar

Banklar kullanıcı yoğunluğuna göre modüler yapısı sayesinde ihtiyaca göre tekli, üçlü, sırtlıklı gibi varyasyonlarla meydana yerleştirilmiştir. Bankların yerleştirildiği noktalarda güneşlenme durumu göz önünde bulundurulmuştur.

Sınır Elemanları

Sınır elemanları paslanmaz çelik malzeme olup LED aydınlatmalıdır. Led aydınlatma sayesinde gece algılanması kolaydır.

61473

Aydınlatma Elemanları

Aydınlatma elemanları, tasarımsal bütünlüğü bozmadan, meydanın gece kullanımını güvenli hale getirecek noktalara yerleştirilmiştir. Tarihi hanların duvarlarına yapılan aydınlatma ile hanlar gece odak noktası haline getirilmektedir. Modüler yapısı sayesinde genel aydınlatma ve vurgulama amaçlı yapılan aydınlatmalarda tasarım bütünlüğü korunmaktadır.

Zemin Döşemeleri

Zemin döşemelerinde yapılan boyut farklılıkları meydanın algılanmasında olumlu etkileri bulunmaktadır. Zeminde bulunan aydınlatmalar ve farklı renk döşemeler kullanıcıları meydan içinde yönlendirmelerle zaman geçirme süresini artırmaktadır. Döşemeler standart uygulamalardan farklı kullanılarak, meydan algısı güçlendirilmiştir.

Bitkisel Alanlar

Projede bulunan bitkisel alanlar, meydandaki sert zemin etkisini kırmaktadır. Yeşil alanlar ile zeminde su ögesi de kullanılmıştır. Yüksek tijli ağaçlar meydana yerleştirilerek, meydanın boşluk doluluk oranını dengelemekle birlikte gölgeleme de sağlanmaktadır. Bitkiler alanın sıcaklık, iklim, nem, rüzgâr dengesine katkı sağlaması hedeflenmiştir.

Meydanda kullanılan bisiklet parkı, otobüs durakları ve üst örtü elemanı yeşil çatı sistemiyle tasarlanmıştır. İçine yerleştirilen LED aydınlatmalar sayesinde gece kullanımına da elverişlidir. Üst örtüler iki farklı formda tasarlanmış olup yağmurlu ve güneşli havalarda meydanı kullanan insanlar için konfor alanı oluşturmaktadır. Bisiklet parkı üstünün kapalı olması sayesinde dış etkenlerden etkilenmesini önleyici niteliktedir. Bu üç donatı kullanılan malzeme ve renkler açısından birbiriyle uyum içindedir.

Yönlendirme levhası meydanın çevresiyle ilişkisini kurmada önemli etkenlerden birisidir. Alanın çevresindeki tarihi ve kültürel yapıları tariflemektedir.

Bilgilendirme Panosu

Bilgilendirme panosu meydanda yapılacak etkinliklerin duyurusunu paylaşmak için kullanılacaktır.

Tanıtım Blokları

Tanıtım blokları, hanlar bölgesinde bulunan bütün hanların bilinirlik ve tanınırlığını artırmak için tasarlanmıştır. Blok üzerinde han isimleri ve krokideki konumları bulunmaktadır. İnsan sirkülasyonunun en yoğun olduğu aks üzerinde konumlandırılmışlardır.

Dikey Bahçeler

Meydanda bulunan tescilli yapıların sağır duvarlarına dikey bahçe uygulaması yapılarak, meydana daha sıcak bir hava kazandırılmıştır. Kullanılan bitki ve oluşturulan desenler ile genel tasarım karakterimizle uyum içinde olan dikey bahçeler, meydanda odak noktaları ve fotoğraf alanları olacaktır.

Tanıtım Blokları

Hanlar bölgesinde bulunan bütün hanların bilinirlik ve tanınırlığı arttımak için tasarlanmıştır. Blok üzerinde han resimleri ve krokideki konumları bulunmakla beraber her hanı kendi bloğunda anlatan QR kodlar yer alacaktır. İnsan sirkülasyonunun en yoğun olduğu aks üzerinde konumlandırılmışlardır.

61473

KAYNAKÇA

(2021, 01 11). http://gulcinanmac.com/minyat%C3%BCr-%C3%A7al%C4%B1%C5%9Fmalar%C4%B1m adresinden alındı

(2011). *7 Kapı Kapanır 7 Kapı Açılır Gelenek ve Tarih Yaşatılıyor İskender Efendi Konağı'nda Peştamal Töreni.* Bursa.

Akkılıç, Y. (2001). *Yıldırım/Bursa, Prusa'dan Bursa'ya Bursa'dan Yıldırım'a Bir Kentin Tarihsel Serüveni.* Bursa: Bursa Kültür ve Sanat Yayınları.

Akkılıç, Y. (2002). *"Bursa Ekonomisinin Tarihsel Gelişimi".* Bursa: Bursa Defteri, 13:41.

Altınçekiç, S., & Kart, N. (2000). *İstanbul Metropolü'nde Meydanların Rekreasyonel İşlev Yönünden Önemi Üzerine Araştırmalar.* İstanbul: İ.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü. Doktora Tezi.

Altınçekiç, S., & Kart, N. (2000). Kentsel Tasarım Sürecinde Meydanlar. *İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi, Seri:B Cilt:50 Sayı:2.*

Anadol, C. (1991). *Türk-İslam Medeniyetinde Ahilik Kültürü ve Fütüvvetnameler.* Ankara: Ahilik Kültürünü Araştırma Yarışması İkincisi.

Başarılı Meydanlar İçin 10 İlke. (2006, 12 21). mimdaporg: http://mimdap.org/2006/12/batharyly-meydanlar-ycin-10-ylke/ adresinden alındı

Bubik, Y. (2003). "Kapaliçarsi'nin Evvel Zamani". (s. 76). Bursa: T.E.D Bursa Koleji Eğitim Derneği.

Cerasi, M. M. (1999). *Osmanlı Kenti: Osmanlı İmparatorluğunda 18. ve 19. Yüzyıllarda Kent Uygarlığı ve Mimarisi.* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Çetiner, A. (1979). *Şehir Planlamasında Çalışma Yöntemleri ve İfade Teknikleri.* İstanbul: İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Yayını.

Dostoğlu, N. (1999). Bursa'da Orhangazi Meydanı ve Arolatlar'ın Katkısı. G. Güvenç (Editör). *Mimar-Anlam Beğeni* (s. 86-95). İstanbul: YEM Yayınları.

Fauole, P. (1995). *Squares in Contemporary Architecture.* Amsterdam: Waanders Publishers Architectura & Natura Press.

Gedik, G. S. (2015). *Tarihi Çevrelerin Sürdürülebilir Yeniden Canlandırılmasında Kullanıcı Görüşlerinin Değerlendirilmesi: Bursa, Hanlar Bölgesi Örneği.* İstanbul: İTÜ, Yüksek Lisans Tezi.

Kazıcı, Z. (1998). "Hisbe". *DİA, XVIII, İstanbul* , 143-145.

Köprülü, Ö. B. (2007). *Bursa Hanlar Bölgesi Değişim ve Dönüşüm Sürecinin Güncellenmesi Üzerine Bir Araştırma, Doktora Tezi.* İstanbul: YTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü.

Kuntay, O. (1994). *Yaya Mekanı.* Ankara: Ayıntap Yayıncılık.

Lynch, K. (1981). *Theory of Good City Form* . Cambridge, Massachusetts: MIT Press.

Mahiroğulları, A. (2011). *Selçuklu/ Osmanlı Döneminde Kurumsal Bir Yapı: Ahilik/Gedik Teşkilatı ve Sosyo-ekonomik İşlevleri* .

Marcus, C. C., & Francis, C. (1998). *People Places 'Design Guidelines for Urban Open Space'.* New York: Van Nostrand Reinhold Company.

Moughtin, C. (1995). *Urban Design, Street and Square* . Linacre House.

Norberg-Schulz, C. (1979). *Genius Logi: Towards Phenomenology of Architecture* . New York: Rizzoli.

Oktay, D. (1999). "Kentsel Ortak Mekânların Niteliği ve Kent Yaşamındaki Rolü". *Yapı, Sayı:207,* 53-61.

Oktay, D. (mart-nisan 2007). DOSYA: KENTLER VE MEYDANLARI Kentsel Kimlik ve Canlılık Bağlamında Meydanlar: KUZEY KIBRIS'TA BİR MEYDANA BAKIŞ . *Doğu Akdeniz Üniversitesi, Mimarlık Bölümü, Mimarlık Dergisi.*

Önder, S., & Aklanoğlu, F. (2002). Kentsel Açık Mekan Olarak Meydanların İrdelenmesi. *S. Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi 16 (29),* 96-106.

Özendes, E. (1999). Osmanlı'nın İlk Başkenti Bursa. (s. 79). İstanbul: YEM Yayınları.

Özer, M. N., & Ayten, M. A. (2005/3). *Kamusal Odak Olarak Kent Meydanları.* Planlama Dergisi.

Pamuk, Ş. (2017). *Osmanlı-Türkiye İktisadi Tarihi 1500-1914.* İstanbul: İletişim Yayınları.

Rossi, A. (1982). *The Architecture of the City.* Cambridge, Mass: MIT Press.

Turan, N. S. (2007). "Selçuklu ve Osmanlı Anadolu'sunda Ahiliğin Sosyo-Ekonomik Gelişim Süreci". *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, S. 52,* 151-187.

Uzun, M. C., & Afşar, B. (2019). Osmanlı Ekonomisinin Temel Unsurlarının Ekonomik Yaklaşımlar Çerçevesinde Değerlendirilmesi. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 54-93.

Vardar, A. (1990). Meydansız Kentler . *Planlama Dergisi 90/3-4, Şehir Plancıları Odası Yayını, Ankara*. 30-42.

Vitruvius, M. (1960). *The Ten Books on Architecture*. New York: Dover Publications.

Yazıcı, N. (1996). "Lonca Sisteminin İşsizlik Sigortasıyla İlgisi Üzerine Bazı Düşünceler". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, XXXV/1* , 155-165.

Yenen, Z. (1987). *Vakıf Kurumu- İmaret Sistemi- Bağlamında Osmanlı Dönemi Türk Kentlerinin Kuruluş ve Gelişim İlkeleri, Doktora Tezi*. İstanbul: İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü.

Zucker, P. (1959). *Town and Square*. New York: Columbia University Press.

61473

61473

Çarşıbaşı

MEYDAN